



## АР-м и Лышхъхъэ республикэм щыпсэухэрэм яупчлэхэм джэуапхэр къаритыжыгъ

*Мэзаем и 18-м Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ Тхьаклушынэ Аслъан телеканалэу «Урысыер-24-рэ» зыфиорэм занклэу къытыгъэхэм джэуапхэр къаритыжыгъ. Занклэу зэдэгущыгъуу рамыгъажьэзи, ар зауэблэм иупчлэхэр телекомпаниеу «Адыгеим» къэбархэмкэ икыулыкъу ыугъоигъэх.*

Пэшлорыгъэшъу республикэм ипашэ телефонимкэ нэбгырэ 400 фэдиэмэ яупчлэхэр къыфагъэзагъэх. АР-м и Лышхъхъэ занклэу къызыгъушылэрэ эфирым илъэхъан джыри нэбгыри 150-рэ къытеуагъ. Шъугу къэдгъэкыжын, АР-м и Лышхъхъэ блэкыгъэ илъэсым мыщ

фэдэ шыклэр апэрэу ыгъэфедээ Адыгеим щыпсэухэрэм яупчлэ 300-м ехъум джэуапхэр къаритыжыгъагъ.

Мызыгъэгум цыфхэм къатыгъэ упчлэхэм янахыбэр медицинэ фэлэ-фашлэхэм, псэуплэ-коммунальнэ хъызмэтым ыльэныкыоклэу шылэ шапхъэхэр зэраукъохэрэм, социальнэ лэпылэгъум, клэлэцылкхэм ягъэсэнгыгъэ епхыгъагъэх.

Советскэ Союзым ыуж зэхэзыжыгъэ предприятиехэм къарыкыуагъэм, еж цыфхэр зыщыпсэухэрэ чыплэхэм ыкли рес-

публикэм хэхъоныгъэхэр ашлын-хэмкэ гухэлъэу щылэхэм афэгъэхыгъэ упчлэхэри щылагъэх.

Нэбгырэ пэпч зыгъэгумэклэрэ лфыгъом АР-м и Лышхъхъэ Тхьаклушынэ Аслъан шхъхъыгъэ джэуапхэр къаритыжыным ыналэ тыригъэтыгъ. Джащ фэдэу занклэу зэдэгущыгъуу клоз министрствэхэм ыкли къулыкхуэхэм япашэхэм пшъэрыл гъэнэфагъэхэр афишылэгъэх.

— Хэбзэу къулыкхуэхэмрэ обшествомрэ шхъхъыгъэу тызэдэгущыгъуу, Адыгеим щыпсэухэрэм ягумэклэу зэхэтфыным тафэхъазыр. Мыщ фэдэ шыклэм ишлуагъэклэ республикэм игъэцкыкыкы ыкли хэбзэгъууу къулыкхуэхэм нэп лфэу ашлэрэм цыфхэр шыгъо-зэнхэ альэкы. Ащ дакыуу зэшомыхыгъэ лфыгъохэм республикэм ипашэхэм аналэ тырарагъадзэ, — къылуагъ лф-тхъабзэм зэфэхысыжыгъуу къыфишылэ Тхьаклушынэ Аслъан.

Зэдэгущыгъуу сыхъатрэ такыкыпшырэ кыуагъэ. Ащ къыкыкы Адыгеим и Лышхъхъэ упчлэ 50-м ехъум джэуапхэр къаритыжыгъ.

АР-м и Лышхъхъэ ыцлэклэ къэкылогъэ упчлэхэр зэклэ эфирым къыщалонхэ игъо ифагъэхэп. Ахэм яджэуапхэр республикэм къэбар жъугъэмкэ иамапхэу «Адыгэ макъэм», «Советскэ Адыгеим», «АиФ-Адыгеим» ыкли АР-м игъэцкыкыкы хэбзэу къулыкхуэхэм яофициальнэ сайтхэм къарыхъагъэх.

**АР-м и Лышхъхъэ  
ипресс-къулыкъу.**

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

## Уплээкылунхэр зэфэхысыжыгъэх

АР-м иправэухъумэклэ органхэм япашэхэм координационнэ зэхэсыгъо тыгъуасэ ялагъ. АР-м и Апшъэрэ Суд и Тхьаматэу Трэхъо Аслъан, хэгъэу клоц лфхэмкэ министрэу Александр Речицкэр, щынэгъончъэнымкэ Федеральнэ къулыкхуу и Гъэлорышлэу АР-м щылэм ипашэу Олег Селезневыр, нэмыкхэр ащ хэлэжыагъэх. АР-м ипрокурор шхъхъалэу Василий Пословскэм зэхэсыгъор зерищагъ. Агъэнэфэгъэ лфыгъохэм атегушылэнхэр рамыгъажьэзэ, Хэгъэу ззошхом илъэхъан Адыгеим нэмыц техаклохэр зырафыжыгъэхэр мы мафэхэм илъэс 71-рэ зэрэхъугъэр ащ пстэуми агу къыгъэкыжыгъ, заом хэклодагъэхэм зы такыкырэ афэшъыгъуагъэх.

Бзэджэшлагъэ зезыхъагъэхэм пшъэдэкыжыгъэ ягъэхыгъэнымкэ Федеральнэ къулыкхуу АР-мкэ и Гъэлорышлэу АР-м и МВД-рэ яподразделениехэм бзэджэшлагъэ зезыхъагъэу, ау хъапс зытырамылхъагъэхэм лф зэрадашлэрэр ары анахъ шхъхъалэу зэхэсыгъом хэлэжыагъэр зытегушылэгъэхэр. Прокурор шхъхъалэм пэублэ псалъэу къышыгъэм къызэрэщылэуагъэмкэ, прокуратурэм УФСИН-мрэ МВД-мрэ блэкыгъэ 2013-рэ илъэсым уплээкылунхэр ащызэхыгъагъэх. Ахэм мы лъэныкъомкэ щыклэгъабэ къыхагъэщыгъ. Бзэджэшлагъэ зэрахъагъэу, ау хъапс атырамылхъагъэу нэмык пшъэ-

дэкыжыгъэ зыхыхэрэм джыри зэ а бзэджэшлэгъэ дэдэр зэрэзэрахъажыгъэм къыхэкыкыкы уголовнэ лф 170-рэ къафыз-луахыгъ. 2012-рэ илъэсым а пчъагъэр 129-рэ зэрэхъуштыгъэр.

Нахъ игъэкылотыгъэу уплээкылунхэм къагъэлъэгъуагъэхэм нэужым къагъушылэуагъэ прокурор шхъхъалэм илэпылэгъу илэналэ зыгъэцкыкыкы Дмитрий Герасимовыр. Ащ къыхыгъэщыгъэхэм зэу ащыщ бзэджэшлагъэ зезыхъагъэу, ау хъапс темылэу учытым хэтхэм участковэхэмрэ УФСИН-м иинспекторхэмрэ икыуу зэралымыплъэхэрэр, игъом зызымыгъуууагъэхэм зэралымыкылохэрэр, ящылэклэ аналэ зэ-

ретырамыгъэтырэр. Мы лъэныкъомкэу къулыкхууитлум зэгъыныгъэ зэдырлэу икыу фэдиэуу ялофшлэн зэрэзэдамыгъэцкыкыкы къыкыгъэтыжыгъ. Район ыкли къалэ пэпч хэушхъафыкыгъэу а лфшлэныр зэрэщызэхэщыгъэм игъэкылотыгъэу ар къытегушылэуагъ. Джащ фэдэу судым тазы-рэу атырилхъагъэхэм якъэууагъэни приставхэм икыуу зэрамыгъэцкыкыкы, та-зырыр къэзымытыгъэм нэмык пшъэдэкыжыгъэ рагъэхыным фэгъэхыгъэ тхылхэр игъом гъэхъазырыгъэ зэрэмыху-рэрэу къэгущылагъэм къыхыгъэщыгъ.

Щыкылагъэхэр дэгъэзыжыгъэу зэрэхъуштым нэужым зэдытегушылэуагъэх. Бзэджэшлагъэ зэрихъагъэу, ау хъапс зыты-рамылхъагъэм имысагъэ зыдимышлэжыу, зымыгъэтэрэзыжыу джыри ар зыхэ-укъожкыкы, законом къызэрэдилытэ-рэм тетэу, нахъ пхъашэу удзэклоныр тефэу пстэуми алытагъ. Правэухъумэклэ органхэм ялофшлэн агъэлъэшыны фаеу, ау ахэм ямызакъоу, къэралыгъо хэб-зэу ыкли чыплэу зыгъэлорышлэжыкыплэ орган-хэри мы лфыгъом идэгъэзыжыгъым къы-хагъэлэжыгъэхэу зэдаштагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

«Интермаркет - 14»-м хэлэжыагъэх

Къалэу Москва я IX-рэ Ду-нэе зеклон къэгъэлъэгъонэу щы-зэхэщыгъагъэм Адыгеири хэлэ-жыагъэхэр «Интермаркет-2014», ащ къэкылопхъагъэхэр мэфищэ зэ-луылагъэх, зэдэгущылагъэх, мурад-хэр ашылэгъэх.

Адыгэ Республикэм зекло-нымрэ зыгъэлэсфылэхэмрэклэ и Комитет макъэу къызэригъэ-лугъэмкэ, Урысыем икыгъэлъэ-гъонхэр зыщызэхэщыгъэм тыхэ-гъэуу чыплэу дэхабэу ыкли гъэ-шлэгъоныбэу зашыгъэлэсфылэу дэгъоу зэригъэу къыщагъэлэ-гъуагъ. Ылпэрэ илъэсхэм афэдэу, Дунэе къэгъэлъэгъонхэм чыплэу зэфэхъафхэм къарыкыгъэу компаниехэр, туроператорхэр, нэмык хъызмэтшлэпхъэхэу зеклоным пыл-хэр хэлэжыагъэх. Адыгеири ахэм ахэт. Хабзэу зэрэхъугъэу, Коми-тетым илофшлэхэм адыгэу чыгум зыщыбгъэлэсфылэуу ыкли уипса-уныгъэу зыпкъу щыбгъэууоужыныу илэу чыплэу хъалэмэтхэр зыфэ-дэхэр цыфхэм арегъашлэхэу ыкли арегъэлэжыгъэх.

(Тикорр.).

# Юфшлэгъэ дэгъухэр ялэх

**Адыгэ Республикэм и Арбитражнэ хыкум 2013-рэ илэсэу икыгъэм юфшлэгъэм изэфэхьысыжъ-хэм зацтегушылэгъэхэ зэхэсыгъо джырзблагъэ илагъ. Юфшлэгъэм хэлэжъагъэх АР-м и Арбитражнэ хыкум и Тхьаматэу Игорь Дивиныр, хыкумышлэху Владимир Нефедовымрэ Шагудж Барычрэ.**

Зэхэсыгъом пэублэ гушылэ кыышылэ 2013-рэ илэсэм юфшлэн зыфэдагъэм Игорь Дивиныр клэклу кытегушылэгъ. Ащ кызырлуагъэмклэ, блэ-кыгъэ илэсхэм ягъэпшагъэмэ, Арбитражнэ хыкумым дэо тхылэу кылэклахэрэм ипчъагъэ зэхалшэу хэхуагъ. 2013-рэ илэсэм хыкумым эклэмклэ дэо тхылэ 2924-рэ кырахыла-лагъ, ащ цыщэу 1832-р гражд-дан зэфышылэкхэм япхыгъэх, адрэ 750-р административнэ юфых.

Юфыгъо 87-клэ (проценти 2,5-клэ) зэзэгъыныгъэ адашылэгъ. Зэтэзыным зилоф нэсыгъэ организациехэмрэ унэе предпри-нимательхэмрэ афэгъэхьыгъэу 2013-рэ илэсэм АР-м и Ар-битражнэ хыкум ащ фэдэ юфыгъуи 166-рэ кырахыла-лагъ. Ащ цыщэу юф 86-мэ яхэп-лэн блэкыгъэ илэсхэм ра-гъэжъагъэ, юф 80-р 2013-рэ илэсэм кылэклахэжъагъэ.

— Зэфэхьысыжъхэр тшылэз кьэтон тлэклышт 2013-рэ илэ-сым юф 68-мэ яхэплэн зэрэ-тыухыгъэр. Ахэм ащыщэу 14-р — унэе предпринимательхэм, 12-р — мэкъумэщ промышленнэ комплексым ипредприятиехэм, (пшэдэклыжъу ахырымклэ гу-нэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обще-

ствэхэу: «Конезавод «Адыгей-ский», «Южный», «Маслодел», «Майкопгроснаб», «Восток-Сервис», «Шовгеновский», «Нал-мэс», «Капитал-М», «Амал», «Регион-Агро», «Агропромстрой»), 3-р — псэуплэ-коммунальнэ хызмэтым ипредприятиехэм (муниципальнэ предприятиехэу: «Мыекьопэ кьэлэ электросеть-хэр», «Коммунальщик», «Дмит-риевское»), 39-р — сатыум юф-цызышлэрэ предприятиехэм ыкли фэлэ-фашлэхэр зыгъэцклэрэ предприятиехэм афэгъэхьы-гъагъэх, — кылуагъ Игорь Дивиным.

Ащ нэмыклэу, хыкумыр лъэлэу тхылэ 420-у зэтэзын-хэм зилоф нэсыгъэ предпри-ятиехэм афэгъэхьыгъагъэхэм ахэплъагъ. Апелляционнэ, кас-сационнэ хыкумхэм юфхэр зарахыла-лэхэкклэ, АР-м и Ар-битражнэ хыкум ышылэгъэ уна-шъор нахьыбэм зэрахьоклы-жыырлэп. Гушылэм пае, 15-мэ арбитражнэ апелляцияоннэ хы-кумым дэо тхылэ 442-рэ зы-фагъэхьым, ащ цызэрахьоклы-жыыгъэр 70-рэ нылэп.

Темыр-Кавказ шьолырым и Федеральнэ арбитражнэ хы-кум кассационнэ тхьаусыхи 186-рэ лэклагъэхьагъ, зэра-хьоклыжыыгъэр — 26-рэ.

Нэужым журналистхэм яуп-члэхэм джэуапхэр кьаритыжы-зэ, И. Дивиным кызырлуа-гъэмклэ, Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Пу-тиным иунашьоклэ Урысыем и Апшэрэ хыкумрэ и Арбит-ражнэ хыкум шхьалэрэ зэ-хэгъэхьажыгъэнхэм фэгъэхьы-гъэ хэбзэгъэуцугъэм ипроект клэтхэжыгъ. Джырэ уахътэм гражданскэ уголовнэ, админи-стративнэ, нэмыклэ юфхэм язэ-хэфын ыкли хыкумхэм юфш-лэн зэрэзэхашэрэм лъыплъэ-гъэным Урысыем и Апшэрэ хыкум фэгъэзагъ. Арбитражнэ хыкумыр экономикэм ылъэ-ныкьоклэ кьэуцурэ зэмызэгъ-ыныгъэхэм язэхэфын дэлажъэ. Хэбзэгъэуцугъэр заштэклэ а-пшэрылхэр кьафэнэжыштых, ау зы кьулыкьоу цытыштых.

Кыхэжъагъэ фае шьол-лырхэм ащылэ Апшэрэ ыкли Арбитражнэ хыкумхэм пшэ-рылэу ыкли фытыныгъэу яла-гъэхэр кызырэнэжыштыхэр. Хэбзэгъэуцугъэм ипроект кы-зырэдильтэрэмклэ, УФ-м и Апшэрэ хыкум хыкумшлэ 170-рэ хэхашт. Ахэм якъы-хэхын юф дишлэшт нэбгырэ 27-рэ зыхэхьэгъэ хэушхьафы-кыгъэ квалификационнэ кол-легием. Унашъоу цылэм кы-зырэдильтэу, УФ-м и Апшэрэ хыкум юф зышылэнэу агъэ-нэфагъэр Санкт-Петербург ары. Мы структурэм и Представи-тельство Москва цылэшт.

КИАРЭ Фатим.



## Олимпиадэм «пэблагъэ» хьугъэх

Мэзаем иапэрэ мафэхэм кьа-щегъэжъагъэу Гупчэу «Доверие» зыфилорэм шырагъэклоклы кы-мэфэ Олимпиадэм фэгъэхьыгъэ акцие. Клэлэцлыкьоу мыщ цалыгъ-хэр цылэныгъэм нахь фэгъэчэ-фыгъэнхэм, спортым фэгъэгъэн-хэм ыкли сэнэушыгъэу ахэлъым зыкыгъэлъэгъоным а юфшлэгъ-зэр фытегъэлсыхьагъ. Олимпиадэ темэм фэгъэхьыгъэу клэлэцы-кьухэм сурэтхэр, пластилиным хэшлыкыгъэ «мультифильмэхэр» ашыгъэх. Нэбгырэ пэпчэ, иамал кызырэхьэу, творческэ юфшлэ-ным хэжэгъэным клэлэпыхэр пылгыгъэх, Олимпиадэм итамы-гъэ, ащ кьэжъаплэ фэхьугъэр, Шьачэ цыклорэ зэнэкьокьу зэ-фэшхьафхэр клэлэцылыкьухэм кьафалотагъэх, псэолъэ зэтэгъэ-псыхьагъэу ащ цалыгъэхэм ясурэтхэр кьарагъэлъэгъуэгъэх.

Адыгэ Республикэм юфшлэ-нымклэ ыкли социальнэ хэхьо-ныгъэмклэ и Министерствэ ип-

ресс-кьулыкьу кызырэхыгъэ-щырэмклэ, клэлэпыхэмрэ клэ-лэцылыкьухэмрэ юфшлэгъэ кы-зышылэгъогуэ спорт мэфэкл Гупчэм шырагъэклоклыгъ. Ар Олимпиадэм ишъуашэхэм ате-тэу зэхашагъ: «олимпиадэ ма-шлор» кырахьагъ, Олимпиадэм итамыгъэ зытешыхьэгъэ быра-кыыр агъэлагъ, спортым фэгъэ-хьыгъэ усэхэм кьаджагъэх, ордэ-хэр кьалыагъ. Ары паклошъ, ежъ-хэм я «Олимпиадэ цылыкь» а пчыхьэм зэхашагъ. Ащ хэлэ-жъэгъэ клэлэцылыкь пэпчэ нахь дэгъоу зыкызырэгъэлъэгъоштым лъэшэу пылгыгъ, ягъэхьагъэхэм ашыгушлыкьхэзэ, агухэр нахь кьэчэфыгъэх.

Юфшлэгъэм хэлэжъэгъэ клэ-лэцылыкьухэу зилофшлэгъэ журим кыхыгъэщыгъэхэм цытху тхылэ-хэр, дипломхэр ыкли шлухьаф-тынхэр аратыгъэх. Клэлэцылыкь-хэмклэ ар мэфэкл шыпкъагъ.

(Тикорр.).



# Тэрэзэу кьагурьонэу тыфай

Цыфыр дунаим тло кьытехьорэп, нэбгырэ пэпчэ цылэныгъэ гъогу Ала-хьым кьыритырэр зы. Мэпсэуфэ шу-шлагъэ илагъэми, хэуконыгъэ ышылэгъэми ищылэныгъэ гъогу хэтхэгъэу ыпэкклэ лъэкьуатэ. Дунаим тетыфэкли, нэмыклэ дунаим ыгъэзэжыгъэми ишлушлагъэ, ипсэклодшлагъэми нэмыклэ цыфыгъухэм кьащеклоклы.

Тыркьоу цыфым тырашагъэр мэклы-жы, ау жэм кьыдэклыгъэ гушылэм щэнаутэу хэлъым кыпкъырыкыгъэ кьуачлэм фэбагъэу нэмыклэ цыфым ыгу фильгыгъэр зэблихьун елъэклы. Ащ пае, хэт удэгъушылэгъэми, ужабзэ уфэсакьын фае. Унитлуклэ умылъэгъугъэмрэ птхьа-кьумитлуклэ зэхэмыхыгъэмрэ уате-мыгушылэмэ нахьышлу. Лорилотэжъ кьэ-барэу зэхэпхыгъэм ухыгъэукоу ылъэ-кышт, сыда плэмэ хахьо фэхьузэ ар кьэеклоклы.

Тыгъэгъазэм и 12-м, 2013-рэ илэ-сым статьяу «Кыныр нахь лэтыгъошлу тэжъугъэш» зыфилорэр «Адыгэ макъэм» кьэзгъэхьы, кыхиутигъ. Ар сэрэ кьэ-зытхыгъэр, ау мэхьанэу илэр нэбгы-рэ зауламэ кьапкъырыкыгъ. Статьям мырэушты хэтыгъ: «Цыфыр дунаим зехыжъклэ кьыклэлъыклорэ мэфышым хьадагъэр дэухыгъэнэу, цыгынылухьжъ зыфалорэр унэгъо кьлоцым имыкьынэу, мэфэ тлоклитур хэгъэкыгъэнэу, ду-наим цыфыр зехыжыгъэр илэс зыхьуклэ, мылькоу унагъом илэм елпы-тыгъэу сэдакъэ ытынэу зэдэтштагъэ». Арэушты зэдэзыгъэштагъэхэр шэклогъу мазэм и 11-м Нэшъукъуае дэт мэ-щытым цызэлуклэгъэгъэ нэбгырэ зау-лэр ары. Зэдэгъэштэныгъэу тшылгъэр жэрылокли, «Адыгэ макъэм» инэклуб-

гъохэмклэ цыфхэм алъыдгъэлэсыгъ. Егъэзыгъэ юфклэ зымы ар едгъэштэ-нэу тыфэжъагъэл.

Кыин кызыфэклогъэ унагъом, ллакьом кыинэу ателгыр нахь лэтыгъошлу афэ-шыгыгъэныр, цыфыгъухэу цылыкьу хьугъэхэм ямыфэшъошэ хылыр атетымылхьа-ныр, кыныр кызышылэу уахътэм гъогухэм уащылонклэ цынагъоу цы-тын зэрилъэклыштыр, дыныр зылэжы-хэрэм кьалорэр арых тыкызыпкъы-рыкыгъэхэр. Дунаим ехыжыгъэм ифэлэ-фашлэхэр агъэцаклэхэзэ Адыгэ-кьалэ кышыхьугъэ тхьамыклагъом гуп-шысэ тэрэз хэтхын фае.

Мы гушылэхэм ямэхьанэ зыхэм икьу фэдизэу зэхашылкыгъ. Ау шэтлухыжы, мэфэ тлоклитур, илэс лани шыгъэнхэ фаеу зылытэхэрэри маклэп. Кызыгурэлэ юфыгъоу кьэтэджырэм цыфхэр зэ-рэтэгъушылэштхэр, еплъыклэ зэфэшъ-хьафхэр фырылэн зэрилъэклыштыр, ау узытегушылэрэм ушхьарыкы хьуштэп. Кьахэклыгъ цыф юфыгъоу кьэтлэтыгъэм шхьарыкьлэу, гушылэ лаеклэ цыфхэм уахылыхьэу. Ащ фэдэ цыфым куль-турэ ин зэрэхэмылгыр кьэшлэгъуаеп. Зэлуклэхэм уазыхэлажъэкклэ, нэбгырэ зырызхэм кьапкъырыкырэ гушылэхэр шьэлэклэ-псэуклэу тызыхэтым димыш-тэхэу кьыхэклы.

Нэбгырэ пэпчэ иунэ ыкли ишагу дахэхэ зэрэшлэигом фэдэу, кьуаджэу зышыпсэурэм, ащ илэгъо-блэгъу ягъэ-кьэбзэн ыкли ягъэдэхэн илахьышлу хышылхьан фае. Ахэм уакытегушылэ зыхьуклэ, кьэтэджышъ, упчлэ кыуе-ты: «Сыда ахэм о анахь узклагъэгъу-мэклэрэр?» Юфэу тызтегушылэрэм фэ-гъэхьыгъэмэ, мы упчлэр кьэптыныр

кьемыкьлоу сэлъытэ. Зы нэбгырэп, нэб-гыритлоп, нэбгыришэп икьуаджэ ило-фыгъохэм агъэгумэклин фаер, кьо-джэдэхэр эклэри ары.

Шыпкъэр кьэзылогъэ цыфым фэ-гъэхьыгъэу «Ащ изакъ!» нэмыклым кылон елъэклы. Ау шыпкъэр кьэ-зылуагъэр зы нэбгырэми, ар шып-кьэш, дунаир зыгъэдэхэрэ шыпкъэмэ ащыщ хьун фае. лыхьыл-благъэкклэ, лэшхьэтетыгъоклэ, ныбджэгъуныгъэкклэ шыпкъэр агъэуцурэл, агочырэп. Шып-къэр шыпкъэкклэ агъэуцу. «Зыку исым иорэд кьырегъало» зыфилорэ гушылэжым имэхьанэ егупшысэхэ фаехэр джи-ри кьытхэтых.

Юфэу тызытегушылэрэм фэгъэхьыгъэу бэмэ кьало: «Шэтлухыжыри, мэфэ тлоклитур, илэс ланэри адыгэ шэн-хабзэх». Непэрэ мафэхэм адыгэ шэн-хабзэхэм мымаклэу ахэтых икьу фэ-дизэу тымыгъэцаклэхэрэр, «узэлэзэн» фаехэр. Ахэм ащыщых сабыеу кьэхь-хэрэм янахьыбэм адыгацлэ зэрафэ-тымыусырэр, гушылэу «шхьэкклэфэныгъ» зыфатлорэм кьыуытырэ лъэныкьохэм ащышхэр зэрэтымыгъэцаклэхэрэр, клэ-лэцылыкьухэм икьу фэдизэу ныдэльфыб-зэр зэралэклэмыхьэрэр, нэмыкыбэхэри. Ахэм юф адэшлэгъэн зэрэфаем фэ-дэу, кыныр нахь лэтыгъошлу зэрэтшы-штыми тегупшысэным игъо хьугъэ. Культурэшхо зыхэлъ лъэпкъхэм та-щышын фае. Адэ хэта ар кьытхэзыл-хьащтыр? Ны-тыхэр, гъэсэнэгъэ-плу-ныгъэм фэлэжэрэ цыфхэр, обществен-ностыр тлэ зэклэдзагъэу шэпхьэшлухэм татэтэу ыпэкклэ тылгыкьуатэмэ, цыфым иплун икьу фэдизэу тыдэлажъэмэ, мы-хьунэу тлэгъурэр нахь мэклэшт.

Цыфыр бгъэщынэзэ кыгъэшлэштым обществэм хэбгъэтын плэклыштытэп. Лъэ-ныкьо пстэумкли игупшысэхэр кьаб-зэхэу ыкли щэрыохэу цыфыр тплун фае. Ар юфшлэн кыин дэд. Ныбжыклэр лъэгъо тэрэз рыпщэным пае ори-плуныгъэ тэрэз уилэн, культурэ пхэлъын фае.

Статьяу «Кыныр нахь лэтыгъошлу тэжъугъэш» зыфилорэм имэхьанэ тэ-рээу цыфхэм кьагурьонэу тыфай. Шэпхьэшлоу непэ шылаклэм хэтлхьан тлэклырэр хэтлхьащт. Непэ кьыд-дэмыхьугъэм неущ тыдэлэжъэшт. Арэу-шты тылгыкьуатэзэ, адыгэ шэн-хаб-зэ дахэу лъэпкъым ищытху чыжъэу зыгъэлугъэхэр тауж кыкырэ ныбжы-клэхэм ахэтлхьащтых, цылэклэ-псэ-уклэшлэу игъогу тытеуцошт.

КЫКИ Вячеслав.

Егъэджен-плуныгъэ юфшлэным иве-теран. Нэшъукъуай.

## Мэкъэгъэлэу

Кьунчыкьохьаблэхэу Мыекьуа-пэ щыпсэхэрэм яобществэу «Гу-гъэм» мэзаем и 24-м, пчыхьэм сыхьатыр 6-м, Адыгэ Хасэм иунэ (урамэу Первомайскэр, 197-рэ) игъэ-кьотыгъэ зэлуклэ цызэхэщэ.

Тикьоджэгъу лъаплэхэр, зэлуклэм шьухэлэжъэнэу шьукьетэгъэблагъэ.

«Гугъэм» игъэцэкклэу куп.



## КУЛЬТУРЭМРЭ ШЫЛЭНЫГЪЭМРЭ

2014-рэ илээсир культурэм и Илээсэу Урысые Федерацием щагъэнэ-фагъ. Ар кыдэтлыты, Адыгэ Республикэм культурэмкля иминистрэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгеимрэ Темыр Осетиерэ яна-роднэ артистэу Кьулэ Мыхьамэт гушылэгъу тыфэхъугъ. Уахътэм диштэу лф зэрэшлэрэм, мурадэу ялэхэм кьатегушылэнэу тельэлугъ.



# Зэхъоклыныгъэр уахътэм кыпккырэклы



— Зэфэхьысыжхэр тэшых. Культурэм илофшлэлэхэр, еджаплэхэр цыфхэм нахьышлоу зэралыласышхэм пылтых, — кьелуатэ Кьулэ Мыхьамэт. — Язэфыштыклэхэр нахь дэгъу мэхьух, зэгъусэхэу лфгыуаклэхэм клэщакло афэхьух.

— **Мыхьамэт, уилэнатлэ улухьаным ыпэкля Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан пшъэрылбэу кыпфишлыгъагъэхэм ягъэцэклен узэрэдэла-жъэрэр кытфэлугатэба.**

— Анахъэу сыналэ зытесы-дзэн фаеу Лышхъэм кысис-логъагъэм ашышых клэлэцы-клэхэм яегъэджэн, ягъэсэн. Зэхъоклыныгъэу культурэм иунэхэм ящыклагъэр маклэп — кьуаджэхэм адэтхэр арых анахъэу кыхъэгъэжхэр. Культурэм илофшлэхэм ялэжыпкля кьэлэтыгъэныр, цыф гъэшлугъэхэм пчыхъэзэхъэхэр афызэхъэ-гъэнхэр, фэшхъафхэр. Композитор цларылоу Нэхэе Аслъан ыныбж илээс 70-рэ зэрэхъугъэр игъэклотыгъэу республикэм шыхэдгъэунафыкыгъ. Зэльашлэрэ тхаклоу Къуекъо Налбый ехыплэгъэ юбилей зэхъэхэр кьалэхэм, районхэм ащыклагъэх. Фестивальхэм, зэнэкьокъухэм цыфыбэ ахэлэжыагъ. Лъэпкь зэхъэхэр, театрэхэм яфестивалэу «Наш меловой кругир», нэмыкхэри тишылэныгъэ пытэу хэуцуагъэх. Дунэе фестивалэу «Адыгеим ижыгъожьыхэм» шызэлуклагъэхэм гукъэклыхъ гъэшлэгъонхэр ялэх. Композиторэу, орэдылоу Дмитрий Маликовыр Мыекъуапэ кьаклуи, егъэджэн сыхъатхэр шызэхъагъэх.

— **Адыгэ шьуашэм, быракъым афэгъэхьыгъэ мэфэкхэм, нэмыкхэм еплы-клэу афыуилэр тшлэ тшлэиу.**

— Адыгэ быракъым и Мафэ Парламентым ыштагъэу мэллы-фэгъум и 25-м илээс къэс тэгъэмэфэклы. Адыгэ шьуашэм и Мафэ Ионыгъом и 28-м хэтэгъэунафыкы. Мэфэкхэм мэхъэнэ ин ятэты. Ахэр тирес-публикэ кышежыагъэхэу ду-наим шагъэмэфэклы, цыфыбэ ахэлэжыа. Зэпымыоу лф зышлэрэ купхэр мэфэкхэм язэхъэн дэлэжышхэм, общест-веннэ движениеу «Адыгэ Хасэр» ягъусэшт.

— **Адыгэ пшъашъэм и Дунэе фестиваль...**

— Ари апэрэу зэхэтшагъ. Адыгэ пшъашъэм ишэн, лэдэбэу хэлъыр, адыгабзэр зэригъе-дэрэр, нэмыкхэри фестивалым кышышыхъэжыгъэх. Урысыем культурэмкля и Министерствэ ащ кыхэлэжыагъ, мылькыкля лэпылэгъу кытфэхъугъ. Камер-нэ музыкальнэ театрэу А. Хьанэхъум ыцлэ зыхьырэр, симфоническэ оркестрэр, «Русская удалыр» зызэхъагъэхэр илээс 20 зэрэхъугъэхэр, «Казачатэм» юбилей, фэшхъафхэр хэдгъэунафыкыгъэх.

## Лэжыпкля илэхъэхъон

— **Культурэм и Илээс мэфэкляу тлытэрэп. Зэхъоклыныгъэхэр шьуилофшлэн фэшъу-шышхъа?**

— Урысыем и Президен-тэу Владимир Путинырэ ти-республикэ и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъанрэ пшъэрылбэу шьхъалэу кытфашлыгъэр куль-турэм илофшлэхэм ялэжыпкля хэгъэхъогъэныр ары.

— **Ахъщэр сыда кы-зыхъэшъухышхы?**  
**Москва кышъуфитлуп-шышхъа?**

— Хэклыплэхэр шылэх. Шъэ-фэп, нэмыкля министрствэхэм

уплъэкхъу аклугъэх. Тэри ащ фэдэ гъогум тырыкшхт. Илофшлэпэ заулэмэ алушхэр тэшлэх. Нурбый, упчлэм иджэуап гъэ-зетеджэмэ икьоу кьагурыло сшлэиу. Илофшлэхэм алу-гъэкхъу, зым кыгъахъэрэр фэшхъаф горэм ратын фаеу тлытэрэп. Илэнатлэ лудгъэклы-нышъ, урамым зи «теттлуп-шышхъагъэхэр». Илофшлэпшхт лутым ипшъэрылхэр дэгъоу ыгъэ-клэнхэ ыльэкхъушхт кысшы-хъуэрэп. Артистыр ансамблэ заулэмэ ахэт зыхъукля, кон-цертхэр кызыратышхтэм, спек-таклэхэр кызырагъэлэгъошхт-хэм тягупшысэ. Творческэ куп-хэр нахьыбэрэ тирайонхэм, гъу-нэгъу шьолпырхэм ашылэнхэ фае. Илофшлэпэ заулэмэ ащы-лажыэрэр игъо ифэштэп зэкля Илофшхъабзэхэм ахэлэжыэнэу.

— **Кызырэпэрэмкля, шлуагъэ кытэу нэбгы-рэ пэпчэ илофшлэпэм лутын фае.**

— Ары. Лэжыпкля ор-орэу кьэбгъэхъэныр непэрэ уахъ-тэм дештэ. Совет хабзэм илээ-хъанэ едгъапшхэ сшлэиу. А илээсхэм концертэу кьатырэр нахьыбагъ. Артистыр зы ма-зэм кыкылоцл гъогъу 15 — 20 сценэм кытэхъэжыгъэмэ, джы 2 — 3 нахь концертхэм е спектаклэхэм ахылажыгъу кыхъэклы. Кьаслорэр «ошъогум кысхыгъэп», сышыгъуа.

— **Гъогу утэхъаныр джырэ уахътэ кын, ахъщэу гъэстыны-пхъэм, нэмыкхэм апэ-лукъэрэр маклэп. Ар тельхъэплэ шьхъалэ ашлэ?**

— Мылькы закъор арэп зэ-клэри зэпхыгъэр. Мылькур кы-зырэблэжышхтми ыуж уитын фае. Артистыр артист зыхъу-рэр цыфхэм бэрэ ахъэхъэ, концертхэр кытыхэ зыхъукля ары. А лфгыгъохэр зыпкы игъэ-уцогъэнхэр непэ типшъэрылх.

— **Творческэ купхэм ялофшлэн зэхъоклыны-гъэу фэшъушышхтхэр икьоу кьэплагъэп.**

— Къэралыгъом унашъоу кытфашлыгъэмэ ялытыгъэу творческэ купхэм ялофшлэн хэгъэхъонхэр фэтэшых. Къы-зырэслагъэу, цыфхэм ахъхъан-хэ, нахьыбэу кызырашхтлэн-хэ фае. «Налмэсым» сызы-хэтым зы мазэм концерт-20 — 25-рэ кьэттэу кыхэ-кышхтхы. Кьалэжырэ ахъшэм-кля ямылькы хагъэхъон, гушы-лэм пае, Мыекъуапэ нахьыбэрэ дэкхынхэ, ялэпэлэсэныгъэ кьа-гъэлэгъон фае. Ахъщэу пчы-хъэзэхъахъэм кьахъахъэрэр еж-хэм кьафэнэжышхт. Тилофшлэн «зэтэзылажэхэрэм» зэзэгъы-ныгъэ адэтшышхтэп, нэмыкля лэ-натлэ лыхъунахъу ятлошхт.

— **Гъэсэнныгъэр, шыклэпщынэр...**

— **Лъэпкь искусствэм зыкылытынэм фэшл апэ тищыклягъэ кад-рэхэм яегъэджэн ю-фыр кышхедгъэжъэн зэрэфаер бэшлагъэу кьэтэу.**

— Кызыгурэло зыфалорэр. Егъэхъэлэгъушхэр тшыгъэх. Республикэм искусствэхэмкля иклэлэцыкы еджаплэхэм шы-клэпшынаохэр ащедгъэджэ-шхтхы. Гъукля Замудин егъэ-джэн тхылыгъу ыгъэхъазыры-гъэр кыдэдгъэкхышхт. Сэнау-шыгъэ зыхъэлэ клэлэцыкышхт республикэ еджаплэм кьэтшэ-шхтхы. Ушхъагъушхэр кьэзыгъо-тырэмэ афэтыдэштэп.

— **Клэлэгъэджэхэр ти-лэхэу олыта?**

— Ахэри дгъэхъазырышхтхы. Еджаплэ пэпчэ кытшынхъш, яшлэныгъэ хагъэхъонэу зэ-лукъушхэр афызэхъэжышхтхы. Шыклэпщынэмкля едгъэжышхт. Афэушхтхышхтхы елытыгъэу нэ-мыкля музыкальнэ лъэпкь лэ-мэ-псымэхэм афэдгъэсэшхтхы. Ящыклягъэ литературэр кьафы-дэдгъэкхышхт.

— **Лъэпкь искусствэм фашъушхъэхъэ, «Налмэ-сым», «Испамыем», нэмыкхэм кадрэхэр афэжыгъэкхышхтхы.**

— Артист цларыло мыхъушх-хэми, искусствэр шлу ядгъэлэгъ-гушхт.

— **2014-рэ илээсир культурэм и Илээсэу зэрэщытым фэшл лф-тхъабзэу шьуилэшхтхэр нахьыбэ хъушхтэ?**

— Илофшхъабзэ 40-м нахьыбэ тилэшт. Адыгеим и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковэр зэхъэкля купым ипаш. Къээзкь культурэм изи-чэзыу фестиваль Мыекъопэ районым шыкшхт. Адыгэ куль-турэм и Дунэе фестиваль яхэ-нэрэу тэгъэхъазыры. Урысы-емрэ Адыгеимрэ культурэмкля яминистрствэхэр зэгъусэхэу илофшхъабзэу зэхъэжхтхэри дгъэнэфагъэх.

— **Музейхэм, театр-хэм, тхылэджаплэхэм, культурэм иунэхэм, нэ-**

мыкхэм макляу тате-гушылагъ.

— Ахэри тинэплэгъу итых. Гъэцэкляжыны лфгыгъоу ящыкля-гъэхэр, кьэгъэлэгъонхэу зэхъэжхтхэр, фэшхъафхэри ти-лофгыгъо шьхъалэмэ ашышых. «Налмэсым» автобус кьафа-щыфшхт, тлысыплэ 63-рэ илэу. Сомэ миллиони 10 фатлупшыгъ — ахъщэр пэрыт техникэу ящыклягъэжхтхы пэлуагъэхъашхт.

— **Творческэ купхэм япчъагъэ нахь макля шьушышхтэ?**

— Ащ фэдэ унашъо тилэп. Япшъэрылхэр зымыгъэцакля-хэрэм пхъашэу тадэгъушхтэшт — ар фэшхъаф лф. Пащэ-хэм ялытыгъэр бэ. Артист кызырэклор сыда зэрэбгъэ-мысэшхтхэр? Лэжъэн ыльэкхъунахъу амал ети, еупчыхъ.

— **Творческэ союзхэм ялофшлэки тегъэгумэ-кы. Зы унэм лф шы-зэдашлэу зэхъэжхтхэр плэкхышхтэ?**

— Ащ фэдэ унэхъо тилэгъоп. Композиторхэм я Союз хэ-тыр макля, союзхэм тишлуагъэ ядгъэкхын тлэкхышхт. Тхаклом игупшыс, идунай зэрилэгъу-рэр, нэмыкхэри цыфмэ ашлэ-гъэшлэгъонхы. Тхылэджаплэ-хэм, гурыт, нэмыкля еджаплэхэм нахьыбэрэ зэлукъушхэр ашызэхъэнхэ фае. Творческэ со-юзхэм я Унэ Мыекъуапэ кы-шызэлукъушхт, ныбжыкляхэр зы-лэщэнхэмкля амалэу шылэхэм кьахъэхъошт, ащ лф дэтшлэшт. Музейхэм ачлахъэрэр макля. Сурэтышхэм ялофшлэки нахь гъэшлэгъонэу зэхъэжхт алэ-кышхт. Илофшлэу «Нанэм» ипа-щэу Нэгъуцу Аслъан лъэпкь лэмэ-псымэхэм клэлэеджакло-хэр афигъэсэнхэм пыл, ау лфыр нахь дэгъоу лытымы-гъэкхылагъэ хъушхтэп.

— **Илээс пчъагъэ хъу-гъэу тытегушылэми, адыгэ лъэпкь музы-кальнэ лэмэ-псымэхэр зыхъэт эстраднэ ансам-блэ тиреспубликэ шы-зэхъэжхт алэкхырэп. Тиорэдхэр кьэзылорэр макля. «Илээс иорэд» зыфилорэр зэ-хышхтэу зымы ыпшъэ рилхъахъырэп.**

— Кыбдесэгъашхтэ. Зэхъ-щэн лфгыгъохэм тафэжышхт. Лфыр зэрэлыкхылагъэрэр гъэ-зетым кыхъэтыушхт.

— **Олимпиадэ джэгун-хэу Шъачэ шыкшхтхэрэм яхылылэгъэ упчлэмкля тизэдэгъушхтхы тыхы сшлэиу.**

— Адыгеир культурнэ про-граммэм чанэу хэлажыа. Ти-ансамблэхэм, музейхэм, ар-тистхэм, зэкля культурэм ило-фшлэхэм тафэраз. Ащ игъэ-кхылыгъэу тытегушылэнэу уахътэ тилэшт.

— **Шьуигухъэлхэр кы-жъудэхъунахъу шьуфэ-сэу.**

— Тхъауегъэпсэу.

ЕМТИЛЬ Нурбый.

Сурэтым итыр: Кьулэ Мы-хъамэт.

# Хылушъом ичыпӀацӀэхэр

**Олимпиадэ джэгунхэр Шъачэ зыщаублагъэхэм кыщегъэжъагъэу тигъэзетеджэмэ упчӀэу ялэм хэпшыкӀэу хэхъуагъ. ЧыпӀацӀэхэм, спортсменхэм шлухъафтынэу аратыщтыгъэхэм, нэмыкӀхэм якъэбар зэрагъашӀэ ашӀоигъу. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей шӀэныгъэмкӀэ илофышӀэу, зӀэшӀэрэ археологъу, адыгэ юфыгъохэм агъэгумэкӀырэ Тэу Аслъан тильэ-лукӀэ упчӀэхэм яджэуапхэр къаритыжыгъэх.**

## Апэрэ Олимпиадэ джэгукӀэхэр Афинэ фагъэхъыщтыгъэх

Адыгэ Чыгужъым ианыхъу чыпӀэ дахэмэ ащыщ Шъачэ. Хы нэпкъ кӀэракӀэм лус, къушъхъэхэр шъхъарытых, псы лӀэзэгъухэр псынэкӀэчъэу илэх, псауныгъэр цагъэпытэ, зыгъэпсэфыпӀэ тебъэ-псыхъагъ. Мызэгъэгум мыщ я XXII-рэ кӀымэфэ Олимпиадэ джэгунхэр щызэхашагъэхэу зэрэдунаеу къекӀолагъ. Тильэпкъ егъашӀэм зыщыпсэугъэ чыпӀэм итарихъ идэхэгъэ тэри ахэм ядгъашӀэ тшӀоигъу. КӀымэфэ спорт лъэпкъхэмкӀэ атлетхэр тимылэхэм, игъэкӀотыгъэу, чанэу тикӀалэхэри типшъашъэхэри культурнэ олимпиадэм хэлажъэх.

Ти Лъэпкъ музей а юфыгъом къэгъэлъэгъон гъэшлэгъон рищӀэлагъ. Тиархеологие, тиэтнография, тильэпкъ идэхэгъэ къыралотыкӀыхэу «Адыгэ Унэм» ар цагъэпсыгъ. ХъакӀэхэу тыдрэ лъэныкъо кыкӀыгъэхэри ащ чӀэхъэх, титарихъ, тикультурэ нэлуасэ зафаши.

ТапӀкӀэ щылӀэгъэ гъэмэфэ Олимпиадэхэм адыгэ лъэпкъым чыщхэр — чыгужъым исхэм, хэхэсэу нэмыкӀ хэгъэгухэм ащыпсэхэрэм, олимпионик ху-гъэхэр тарыгушхоу ахэтых.

## ТичыпӀэцӀэ заулэмэ къарыкӀырэр

Шъачэ илӀэгъо-блӀэгъухэм адыгацӀэу бэ ялэр. Ахэм къарыкӀырэм къакӀэупчӀэх. Апэрэ мафэм кыщегъэжъагъэу телефонкӀэ бэдэд сэ къысфытеорэр. ЗэнэкӀокъур кызыщызӀэ-луахыгъэ стадион шъхъалэм ыцӀэр «Фышт». МэфэкӀыр зэрэрагъажъэу адыгабзекӀэ ащ кыкӀырэр зэрэдунаеу зэхэхэу къалуагъ. СиофшӀэгъухэу джыдэдэм Шъачэ щылӀэхэм чыпӀацӀэмэ къарыкӀы-хэрэмкӀэ бэрэ къяупчӀых, зыщымыгуазэхэ кыхэкӀымэ, къысфытеох, ясӀоужы.

**Шъачэ — Сочи.** Убых лъэпкъэу мы чыпӀэм исыгъэм къалэм ыцӀэ кытекӀыгъ. Ежъ убыхыбзэмкӀэ кыкӀырэр — **хылушъо лус е псылушъо лус.**

**Фышт** — Кавказым икӀушъхъэ тхыцӀэ шъхъалэхэу осыр ренэу зытелъхэрэм якъохъапӀкӀэ агъунэ шыпкъ. Ащ ышыгу ренэу осыр къемыжъухэу телъ. Адрэ къушъхъэхэу икӀохъапӀкӀэ гъэ-

загъэхэу, Туапсэрэ ЦӀэмэзырэ альпэныкъокӀэ щылӀэхэм осыр гъемафэрэ яжъухыжы. Фыжъ зэпытэу ышыгу зэрэщытым пае адыгабзекӀэ ралорэр «фыжъэу щыт» (ренэу фыжъэу щыт), гущылитӀур кӀэкӀэу зы гущылӀкӀэ къало: **Фышт.** Арышъ, гущылӀа-лӀэхэм «шъхъэ фыжъ», «шъхъац фыжъ» ыкӀи нэмыкӀэу зэрадагъэхъагъэр мытэрэзэу тӀытэ.

**латкъуадж е лӀэшъхъэрыпщ — Красная полянэр** джы зыдӀэщытым щысыгъэ убых адыгэ чыл. Унэгъо 200 фӀэдиз хуштыгъэ. КудӀэпс псыхъо лусыгъэх, шъхъафитыгъэх. ЛӀэкъо лъэшэу дэсыгъэм ылъэкъуацӀэр лартэ.

**КудӀэпс — нефтяная вода. МӀашӀо — Мацеста.** Алэр — Адлер. Алэ лъэкъуацӀэм кытекӀыгъ. Къушъхъэшхоу АлыкӀо пӀэлагъ.

**ОшӀутен — Оштен.** ОшӀу — «град», тенэ — «застревать».

**Хульыжъый — Геленджик.** Хульы — «пастбище», жъый — цыкӀу. Хуьплэ цыкӀу. **ПсышӀопӀэ къал — Лазаревскэр.**

## ЛъэпкъитӀур лъэшэу зэшӀугъэ

Ижъырэ тарихъым тызэригъэгъуазэрэмкӀэ, антик лъэхъаным, тиэрэ ыпӀкӀэ апэрэ илъэс миным, мыутӀэхэмрэ эллинхэмрэ ныбджэгъуныгъэ зӀпхыныгъэ дӀэгъухэр здырылагъэх: зэхэхъыщтыгъэх, зэхэкӀыщтыгъэх, сатыу зэдашыщтыгъэх, ялӀэжъӀкӀэ пӀэртхэр зӀлӀахыщтыгъэх. ЛъэпкъитӀур зэрэзэпыщӀэгъухэм ишыхъат шъыпкъ урымхэм анэмыкӀ хэти тятэжъ пӀашъэмэ

тихылушъо лутысхъанэу фиты зэрамышыгъагъэр.

ЗэмышӀугъэхэмэ къалэхэри щарагъэшӀыщтыгъэхэп. Тарихъым хэтых хуьгъэ-шлагъэхэр адыгэмэ япщыхэр урым хэгъэгум зэрӀо-щтыгъэхэр ыкӀи ащ кыщальэ-гъугъэ фӀо-фашӀэхэр къэкӀоужъхэмэ агъэцӀкӀэхэу. Тхыгъэ горэм кыщӀо мыутӀэмэ япщэу Шъэолые эллинхэм адэжъ бӀкӀаерэ къэтыгъэу кызӀэкӀоужым ахэм ятхъэмэ афашӀырэ тхъэ-лӀэлӀухэм афӀэдэхэр ыгъэцӀкӀэхэу ригъэжъагъэу, ау ар ышы фидӀагъагъэп.

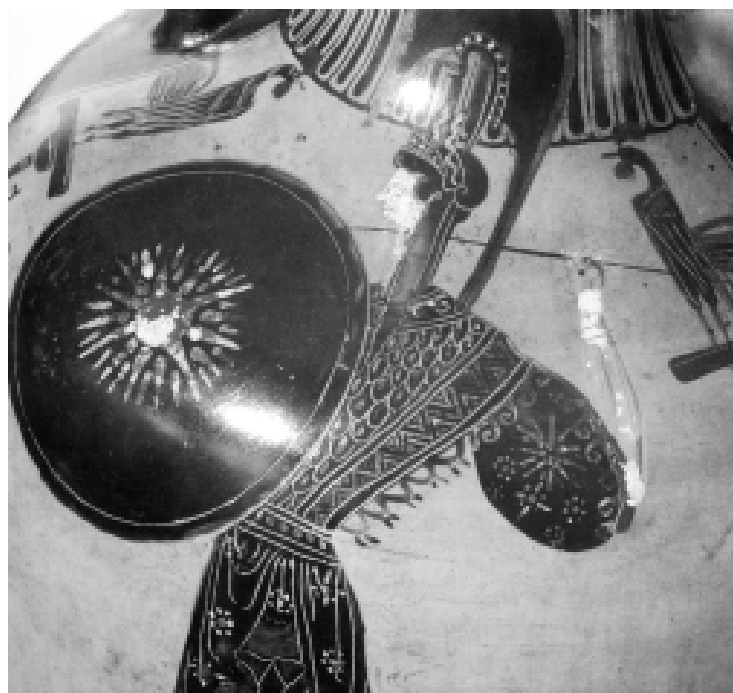
МыутӀэхэмрэ эллинхэмрэ язӀфыщтыкӀэхэр зэрӀэдӀэгъугъэм ишыхъат Ижъырэ Урымым щашыгъэ пкыгъуабэ тилуашъхэмэ къазэрӀӀэтхыжъырэр. Анахъ гъэшлӀэгъонэу ахэм къахафэхэр рэр панафинеи зэнэкӀокъухэм шлухъафтынэу ащаратыщтыгъэ амфорэхэр ары.

Мыхэр кызыщӀдготыжыгъэхэр урымхэр зылушъыщтыгъэ хылушъор арӀп, адыгэ Чыгужъым, Адыгейм игупчэ чыпӀэх. БӀп къӀдготыжыгъэри. Сэ сшъхъӀкӀэ 1982-рэ илъэсым я 4-рэ УлӀпэ луашъхэм панафинеи амфоритӀумэ якъутафэхэр кышчычӀсхыжыгъагъэх. Реставраторхэм аукузбыхи зэхӀагъӀкӀэ-жыгъагъэх, ятеплӀэхэр зыте-плӀэгъэхэм фӀдӀэу зэхӀуцожыгъэх.

Панафинеи шлухъафтын амфорэхэр ащӀыщтыгъэхэп, зэнэкӀокъум щатекӀорэм фагъэшъуашӀыщтыгъэ. Тиэрэ ыпӀкӀэ 566-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу Афинэ шашыщтыгъэх. ЯтеплӀкӀэ зӀкӀэ зӀфӀэдэхэу лӀчдӀэгъэ (лак) зэмышъогъухэмкӀэ сурӀтхэр атешыхъагъэх: лушыгъэм итхъэу Афинэ ыкӀи спортсменхэу зэнэкӀокъухэрэмрэ атетых. Тэ къӀдготыжыгъэхэмэ мы сурӀт дӀэдэхэр атешыхъагъэх.

## Афинэ исурӀтэу амфорэм тешыхъагъэр

КызэрӀтуагъэу, зэнэкӀокъум текӀоныгъэ кышчыдзыхыщтыгъэ-



Афинэ исурӀтэу амфорэм тешыхъагъэр.

хэр ары нылӀп а къошын да-хэхэр зэратыщтыгъэхэр. ПшӀэ-хэнӀп, мыутӀэ кӀалэхэу Урым хэгъэгум олимпионик щыжъугъэхэм мыхэр къаратыгъэхэу тичыгужъ къащӀыжыгъагъэхэнкӀи. КъӀэтӀоужы, лъӀпкъитӀур зэхӀа-хъыщтыгъэ зэхӀӀэкӀыщтыгъэ. Арышъ, мыутӀэ кӀалэхэр урым-хэм я Олимпиадэхэм ахӀлэ-жъэгъэнхэ алӀэкӀыщтыгъэ. Сыд фӀдӀэрэ спорт лъӀпкъ пштагъэми, сыдрэ лъэхъани бӀнӀкӀо лъэшхэр тилагъэх ыкӀи тилӀх. Урымхэм аплӀэхэмэ зэрӀауыщтыгъэхэм уеджӀэнджъшыжыныу щытӀп.

Амфорэ шлухъафтынхэр ти-эрэ ыпӀкӀэ я II-рэ лӀэшлӀэгъум нэс сыдӀэу щытми нӀкӀэу ара-мытыхэу оливэ дагъэ изы ашӀы-щтыгъэ.

## БӀнакӀохэмэ лӀмэ-псымэ ялагъ

Джыри ижъырэ спортым фӀгъэхъыгъэу зы къэбар. Ар — бӀнакӀомэ агъӀфедӀыгъэ **цӀэнтхъуаль (стригиль).** Гъучым хашыкӀыщтыгъ. Анапэ кышча-гъотыгъэхэр тыжыным хашы-кӀыгъэх, дышъӀэс егъэшъуагъэх.

ЗэнэкӀокъухэм бзылфыгъэхэр ахагъэлажъыщтыгъэхэп ыкӀи еплъынхэ фитыгъэхэп — атлет-хэр упцӀэныгъэхэу зэнэкӀокъухыщтыгъэх. БӀнакӀохэр зепӀ-лӀнхэм ыпӀкӀэ апкышъолхэр цӀӀнлӀэгъонхэм, убытыгъошӀу мы-хъунхэм пае, оливэ дагъэр шъхъамысхэу ащӀафӀыгъэх. Пшахъом щызӀэбӀныщтыгъэх, дагъэм хӀпкӀэгъэ пшахъор ати-зы хуштыгъэ. ЗыбӀнахэхӀкӀэ акӀышъомэ цӀэнтхъуальэхэмкӀэ

дӀэгъэ-пшӀхъо зэхӀылымрэ пкӀан-тӀэмрэ атырацӀэнтхъукӀыжы-щтыгъэх.

## Олимпиадэм къежъапӀэу фӀхъугъэр

Панафинеи мӀфӀкӀ джэгун-хэр, къалэу Афинэ итхъэ фӀгъэ-хыгъэу илъӀэсиппӀым зӀ зэхӀа-щӀыгъэх. Шъыпкъэ, апэрэ лъэхъаным спортсменхэр илъэс къӀэс аугъоищтыгъэх, етӀанэ илъӀэсиппӀым — зӀ. Атлетхэм зэнэкӀокъухэр рагъэжъэнхэм ыпӀэрэ мафэм пчыхъэ зэрӀэхъоу пхъакъомэ машӀохэр апылӀхэу къекӀокӀыщтыгъэх, ордӀхэр къа-лӀоштыгъэх, уджыщтыгъэх, нэу-жым тӀыщӀэ ашӀэу (къурмӀн) хъайуаныбэ аукӀыщтыгъэ. МӀфитфырэ зэнэкӀокъуштыгъэх. Апэрэ ыкӀи аужырэ мафӀхэм фӀо-фашӀэхэр, тӀыщӀэ юфыгъохэр агъэцӀкӀыщтыгъэх. ЗэнэкӀокъухэр шыгъагъӀкӀэ аухыжыщтыгъэх.

Апэрэ Олимпиадэ джэгунхэр илъӀэсиппӀым зӀ Зевс фӀгъэхъы-гъэу Олимпие хӀкум щызэхӀа-щӀыгъэх. Зевс итхъӀэлӀуплӀэу Элидэ щылэм Олимпиадэ джэгунхэр щашыщтыгъэх.

ЗэрагъэунэфыгъэмкӀэ, апэрэ зэнэкӀокъур зыщылагъэр ти-эрэ ыпӀкӀэ я 776-рэ илъэсыр ары. Тиэрэ ия 394-рэ илъэсым Рим императорзэ Феодосий олимпиадэхэр щаригъэгъэтыжы-гъэх. Олимпиадэ джэгунхэр 1896-рэ илъэсым Кубертен ра-ригъэгъэжъагъэх ыкӀи илъӀэ-сиппӀ тешӀэ къӀэс зэхӀащӀх.

ХӀтрэ спортсменкӀи, хэгъэгукӀи Олимпиадэм уащытекӀоныр щыт-хушху. ЛъӀпкъыбэ зыщызӀэнэ-къокъурэм атлетибэ къекӀуапӀэ, хэти текӀоныгъэр кыдихы шӀо-игъу. Урысыем икоманди ахэм ащыщ. Тиспортсменхэр зэмыб-лӀэжъхэу, яшъыпкъэу, ясӀнау-щыгъэ кызфагъӀфедзӀэ апэ зӀ-рӀэхушхэм фӀбанӀх, ягухӀлӀхэр къадӀхэу ашӀоигъу. Тыфай тэри ахэм зэнэкӀокъум гъэхъагъэ-хэр щашынынхэу, чыпӀэ лъагэ-хэр шаубытынхэу. Атлет шлагъо-хэр, шъуапэ ежъугъэхэу! Уры-сыер апэ орӀхъу! Адыгэмэ ята-рихъ чыгоу зэнэкӀокъухэр зы-щыкӀохэрӀ зӀкӀэми шлукӀэ агу къӀкӀыжыныу афӀтӀо.

ТЭУ Аслъан.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей шӀэныгъэмкӀэ илофышӀ, археолог, Урысыем ижурналистхэм я Союз хэт.



Панафинеи шлухъафтын амфорэхэр, тиэрэ ыпӀкӀэ я V-рэ лӀэшлӀэгъу, 1 — ст. Елизаветинскэр, 2 — Улап, я 4-рэ луашъхъ.





## АДЫГЭ ШЫКІЭПШЫНЭО ЦІЭРЫЛОУ КЫКІ АСЛЪАНБЭЧ КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЬЭСИ 100 МЭХЪУ

**Шыкіэпшынэо** ціэрылоу Кыкі Аслъанбэч псаугъэмэ, ыныбжъ мыгъэ ильэси 100 хъуштыгъэ. Мэзаем (февралым) и 25-м, 1914-рэ ильэсым ар къуаджэу Нэшукъуае къыщыхъугъ.

Нэшукъуае Кыкіхэм лорылотэзехъабэ къахэкыгъ. лорылотэ-хыдэлъуатэхъу, шыкіэпшынэохъу, хъяр зилэм далэтэу, утыкур агъэбжышлоу, цыф хэхъэ-хэкхъу штыгъэх. Ячылэ имы-закъоу, гунэгъу чылэхэми ахэр ащыцлэрылауагъэх.

Ижыккэ Нэшукъуае къэбар конэу, пшынэо-орэдыло чылэу алытэщтыгъ. Хъаккэ зилэ тхы-дэлотэ губзыгъэхэм шыкіэпшынэр ялэмэ-псымэ пэрытыгъ. Аслъанбэч ятэу Хъусенэ зэрэхэтэу, унагъо пэпчъ пшым хъунэу, шыкіэпшынэхэр арылыгъэх. Кыкі Аслъанбэч къызэрылоужыштыгъэмккэ, акъутэным тенэгуйккэ-хэти, аныбжъ къэклофэ, фэса-къынхъу ашлэфэ цыкхъуэр шыкіэпшынэм нагъэсыштыгъэхэп. Аслъанбэч ащ ежэн ыльэккы-ныгъа, лыжъхэм агъэбзэрэбзэрэ шыкіэпшынэм ынэ къыфизэу ехъуапсэщтыгъэх. Чэщырэ, уна-гъор зыгупсэфыжъккэ, «къы-тыгъути», гъэбыллыгъэу шыкіэ-пшынэм зыгорэ къыригъэккыну пыллыштыгъэх. Очэпшы дэсыгъэ ялахылы лыжъэу Къарэм гу-лэти, шыкіэпшынэкъегъэлъуаккэ ригъэшлагъ. Куп ыгъэдэлэн фэ-дизэу зэхъум, а лыжъ дэдэм, Къарэм, утыкум къыришагъ. Джащ щегъэжыгъэу Аслъанбэч шыкіэпшынэо лэзэу къэнэфэгъ. Ячылэ хъаккэщхэм ащызэхы-хыгъэ оредыжъхэр, къашъохэр ыгу риубытагъэх. Зыми фэ-мыдэу, ежъ къырыпшлэжъэу, шыкіэпшынэкъегъэлъуаккэ шъхъаф къыхыхыгъ.

Аслъанбэч ныбжыккэлэзэ цыф гупккэу, нэжгъурэу зэрэщытым ихъатырккэ, къоджэ-къэрал лоф-хэр ыпшъэ ралъхъэщтыгъэх. Ильэс 23-рэ ыныбжъэу Теуцожъ райисполкомым цылэжыагъ. 1937-рэ ильэсым дзэм ащи, 1941-м иублалэ нэс къулыкъу шыхыгъ. Къызегъэзэхъым, «Стахановец» зыфилорэ район гъэзетым литературнэ лофшлэу аштагъ. Хэгъэгу зеошхор къы-зежъэм зэуаплэм лухы, заор аухыфэ къэтыгъ. Лыгъэу зэ-рихъагъэм ифэшъуашэу Хэгъэгу заом иорденэу я II-рэ шъуашэр зилэр, Жъогъо Плъыжъым иор-ден, медаль 11 къыратыгъэх.

Зэо ужым дзэм къыхэнэжы, 1956-рэ ильэсым нэс къулыкъу ышлагъ. Майорыцлэ илэу хэкум къыгъэзэхъыгъ, Адыгэ хэку исполкомым иобщэ отдел ила-щэу пенсием оклофэ, 1972-рэ ильэсым нэс, лэжыагъ.

Сыдрэ Іэнатлэ зылоты, шыкіэ-пшынэр анахъ лофшхъу Аслъан-бэч ылытэщтыгъэх. Я 50-рэ ильэсхэм къащегъэжыагъэу шы-кіэпшынэм епхыгъэу Адыгеим сыд лоф къыщырахыжъэми апэ рагъэблагъэщтыгъэр Аслъанбэч. 1961-рэ ильэсым Москва дэты-гъэ заводэу Апрелевский зыцла-гъэм адыгэ оредыжъхэр тетэу Гранд пластинкэ къызидегъэ-ккы, шыкіэпшынаоу Аслъанбэч ягъусагъ.

А пластинкэм тыратхэгъагъэх Сэмэгъу Гошнагъо къылоу «**Си Къэсэй**», Ахэджэго Щэбанэрэ Тыу Шыхъанчэрыерэ къалоу «**Къоджэбэрдкыо Мыхъамэт иорэд**», «**Хъатх Мыхъамэт гъуа-зэм игъыбз**». Шъхъафэу шы-

кіэпшынэм Аслъанбэч къыри-гъалоу къэщэо оредхъу «**Мэ-загъо**», «**Хъасас**» зыфилохэрэри ащ тетыгъэх.

А ильэс дэдэм фирмэу «Ме-лодием» пластинкэ къыдигъэ-ккыгъ Кыкі Аслъанбэч шыкіэ-пшынэм къыригъэлорэ къэщэо оредхъу «**Удж хъурай**», «**Хъа-сас**» зыфилохэрэр тетхъу.

1973-рэ ильэсым Апрелев-скэ заводым джыри пластин-китлу къыдигъэккыгъ Кыкі Ас-лъанбэчрэ Мэрэтыккэ Аслъан-рэ шыкіэпшынэм къырагъэлорэ къэщэо оредхэр тетхъу. Ас-лъанбэч ипластинкэ «**Зыгъэ-лът**», «**Мэзгуаш**», «**Мэзагъо**», «**Хъасас**», «**Къэрэкъамыл**»,

# «Шыкіэпшынэм уемыгуау...»

«**Уджы**» зыфилохэрэр тетхэ-гъагъэх.

Мы лъэхъаным лорылуатэм щыщ оред анахъышлэхэр, къашъохэр Адыгэ радиом ты-ритхэщтыгъэх, фонотекэр ахэм-ккэ агъэбайштыгъ. 1956-рэ ильэ-сым щегъэжыагъэу 1989-м нэс Кыкі Аслъанбэч Адыгэ радиом дэлэжыагъ. Оред-къэщэо 38-рэ, сыхъатрэ ныкъорэм къехъоу, тыритхагъ.

Пластинкэхэр тыритхэ зэхъу-ми, Адыгэ радиом лоф дишлэ зэхъуми жылуакоу, пхъэккычаоу Аслъанбэч игъусагъ иныбджэгъу хъалэлэу Чэсэбый Титыу. Зэ-къоджэгъугъэх, яцыккыгъор а зы хъаблэм шыкылауагъ. Заор къызежъэм зэдыдэккыгъэх, ау чыплэ зэфэшъхъафхэм ащыла-гъэх. Ыужым тлури Мыекъуа-пэ къызэкложьхэм зэгъунэгъу хъужыккы, ягъашлэ аухыфэ зэ-фэсакъыжъхэр, гуклэгъушхо зэ-фырлэу псэугъэх.

Бэрэ слъэгъугъэ мы литлур зэгъусэу. Аслъанбэч шыкіэпшынэм къызэрэхыригъэдэзгъэм те-тэу, оредныкъом къыщыригъэ-жыагъэми, Титыу жыуым фэ-хъазырэу ыпхъуатэу. Зы мэкъэ заккыи тлури зэрэгъэохъухъу къыхэккыгъэх. А литлур апсэ зы чысэ ильым фэдагъ. Оре-дыжъхэм яухъумакохъу зэрэ-щытхэр лорылотэшлэныгъэлэжъ-хэм адашлэщтыгъэх. «Народные песни и инструментальные на-игрыши адыгов» зыфилорэ тхылъ зэхъугъоагъэхэр Москва къыш-дагъэклэну агъэхъазыры зэхъум (тхылпыпл кыдэккыгъ — 1980 — 1990, джыри 3 кыдэккынуэу щыт), Аслъанбэчрэ Титыурэ яшлогъэшхо къэкылауагъ.

Хъэдэгъэллэ Аскэррэ Къэр-дэнгъушл Зерамакурэ зэгъусэ-хъу Нэшукъуае 1973-м оред-дыжъ 13 щытыратхэгъагъ. Уды-ккэо Алырэ Блэгъожъ Му-ратрэ оредхэр къыхадзэщтыгъэ, шыкіэпшынэр — Кыкі Аслъан-бэч, жылуакоуры ыккы пхъэккы-чаор — Чэсэбый Титыу. А оред купым зы къыхэфагъ — «**Пэ-н-тхъалэм ыккыуитлэу ягъыбзэ**» Кыкі Аслъанбэч къылоу ыккы шыкіэпшынэмккэ зыдежыужыуэ. Оредыло лэзэ дэдэхэр ары ар зыфызэшлэоккырэр — шыкіэпшынэм къыригъалоу оред кыдило-нуэ. А оредым ивариант зау-



ащыщэу Ереджыбэ Нэшъу зы-фалотыгъэ оредусым зэрэ-зэхилъхъагъэр къылотэжыгъ.

лэу щылэм анахъ гъэшлэгъон Аслъанбэч иккылауаккэ. Джы «Пэнтхъалэм ыккыуитлэу ягъы-бзэу» Аслъанбэч къылуагъэр Къэбэртэе-Бэлккыар шлэныгъэ институтым ихъарзынэщ хэлъ. Нэшукъуае цызэхалъхъэгъэ оредхэр нотэккэ атхыжъхы, гуш-лэхэр ягъусэхъу Москва къыш-дэккырэ тхылъ зэхъугъоагъэ-хэм къадагъэхъагъэх.

Оредыло гъэшлэгъонэу Аслъан-бэч зэрэщытыгъэм ишыхъатхэу гуманитар ушэтынхэмккэ Адыгэ республика институтым ихъар-зынэщ джыри оредитлу къы-хэдгъотагъ. Ахэр Хъэдэгъэллэ Аскэр тыритхэгъагъэхъу «**Мэ-загъо**» зыфилорэ «**Сиала-шэ сишыхъаф**» зыфилорэ оред-зэфъусэмрэ.

Ащ фэдизымккэ Аслъанбэч адыгэ лорылуатэр куоу ышлэу, шыкіэпшынэо лэзэу щытыгъэ-ти, сыд фэдэ оредыло куп рыхылауагъэми, зэу дыригъэ-штэн ыльэккыштыгъэх. Оредыр къызэрэхадзгъэм тетэу макъэм ильэагъэ, ипсынклагъэ тефэу къыпхъуатэщтыгъэх.

Композиторэу Бысыдж Му-рат иккэщаклоу я 60—70-рэ ильэсхэм адыгэ оредыжъхэр тетхэгъэнхэмккэ, фондым хэ-лхъэгъэнхэмккэ Адыгэ ради-ом лофшхъоу ышлэрэм щы-щыгъ оредхэр къэзылошхэр къэгъотыгъэнхэр, куп (ансамбль) игъэкъугъэнхэр. Куп-купэу е зырызэу оредыло лэзэхъу чы-лэхэм адэхэр радиом къыра-цлэлэхэти, жыу, пхъэккы, шы-кіэпшынэу зищыккыгъэм рагъэгъу-сэти, ежъ Бысыдж Мурат аде-жыуэ (а лъэхъаным ар ра-диом шылажъэщтыгъ) оредхэр тыратхэщтыгъэх. Ащ фэдэу Бэ-рэтэрэ Хъабидэт (Нэчэрэзый), Шъэолыккэ Титыу (Хъатыгу-жыккыуай), оредыло цлэрылоу Сэмэгъу Гошнагъо къалорэ оре-дыжъхэм шыкіэпшынаоу Аслъан-бэч ягъусагъ.

Кыкі Аслъанбэч лорылуатэм дэгъоу щыгуаэу, гунэ лыфэу зэрэщытыгъэр къыгъэнафэу профессорэу Шъхэлэхъо Абу зы къэбар цыпэ къытхыжы-гъагъ. Я 70-рэ ильэсхэм гуш-лэгъу зэфэхъугъэхъу оредыжъ-хэм апыл къэбархэм занэс-хэм, Мэмэт ехыплэгъэ клэнэ-клэлэ оредыр Хъаджэбыеккыомэ

цыкхъуае алапэхэр бзэпсым пытэу тыракъуэу зильэгъуккэ, «уемыгуау шыкіэпшынэм, моу унэс къодыемэ иккыуш» ылоты, яушъыштыгъэх. Ауштэу унэс къодыемэ шыкіэпшынэр бзэраб-зэу хъуштмэ ыужыр ары а клэлэцыккыуае къызэгурылауагъэр.

А студиэм зыщэгъэсагъ, зы тлэку нэмылэми Кыкі Аслъан-бэч ижъау члэтыгъэх джы зэпъа-шлэрэ шыкіэпшынэо-орэдыло лэзэхъу Нэгъой Зауррэ Кыкі Хъазэртрэ. Ахэм ауж къыры-клогъэ оредыло-шыкіэпшынэо ныбжыккэ 30 фэдизмэ Аслъан-бэч илоф непэ лъагъэккыуатэ.

Кыкі Аслъанбэч ишлэ шлагъэу зэрэщытыгъэм фэдэу илуи лъа-гъэу, гупшысаклоу, ушъыаклоу щытыгъ.

1988-рэ ильэсым Адыгэ хэкум шыкіэпшынэшлэхъу исхэр зэфэ-щэсхи, зэнэккыуэ зэхъэгъагъ. Культурэмккэ хэку исполкомым игъэлорышлэлэ илащэу Пэнэшъу Руспъан зытхъамэтэгъэ журим хэтыгъ Кыкі Аслъанбэчи, му-зыккэм фэгъэсагъэу хэкум исы-гъэхэм ащыщхэри. Нэбгырэ за-улэу зэнэккыуэм хэлэжыагъэ-хэм Гъуккэ Замудини, ащ ыгъэ-сэрэ клэлэцыккыуае Кыкі Хъа-зэрэти, Нэгъой Заури ахэтыгъэх. Кыкі Аслъанбэч а зэлуккэм къышчыгушлэгъагъ. «Уегъау хъу-штэп, моу узэрэнэсэу къеломэ, ащыгъум шыкіэпшынэр хугъэ», — ылозэ, ар шапхъэу афигъэ-уцугъэу шыкіэпшынэу къыра-хылауагъэхэм къаригъэлэгъагъ. Аслъанбэч уасэу афишлэгъэр ялэуытыплэу журим хэтхэм клэу хэфэхъысыжъхэр ашлыгъэх. А зэлуккэ гъэшлэгъонэу сыхъа-титло фэдизрэ кылауагъэм зэпъа-шлэрэ артистэу Кукэнэ Мурат видео тырихыгъагъ. А лъэхъаным ар зыфызэшлэоккыштыгъэр зы-рыз дэдагъ. Адыгэ телевиде-ниер джыри къызылауахыгъагъэп. Видеор зытет дискыр Кукэнэ Мурат иунэе хъарзынэщ къы-хэнагъ. Кыкі Аслъанбэч игуп-шысэхэр зэриухъумагъэм имы-закъоу, ащ бэ кыдигъэсыжъы-гъэр. Ильэс 26-ккэ узэккэлэбжы-адыгэ лъэпк пшынэ лэмэ-псы-мэхэм язытитыгъэр, ащ кылі-тыгъэгъэ упчлэхэр, гупшысэхэр а видеотехыгом къышчыгъэх.

Ильэсиплэ хуэгъэу искусствэ-хэмккэ Адыгэ республикэ клэ-лэцыккы еджаплэу Лъэцэрыккэ Кимэ ыцлэ зыхырэм лорылотэ отделение къызэлауахыгъэу сабый 50 фэдиз щеджэ. Шыкіэпшынэ-къегъэлъуаккэ, пэсэрэ оредыжъ кълэуаккэ сафагъасэ. Ахэр Кыкі Аслъанбэч къыльэгъужы-гъэхэп. 1990-рэ ильэсым ар дунаим ехыжыгъ. Ау Аслъан-бэч ишыкіэпшынэ макъэ зы-тетхэгъэ дискхэм клэлэцыккыуэр ядэлэх. Кклээгъаджэм (Гъуккэ Замудини) лъэпк гъэсэккэ хаб-зэм тетэу аригъэлэгуэрэмккэ, аудио-видеодискхэр ялэпылэ-гъухъу шлэныгъэхэр зэрагъэгъо-тых. Хэт ышлэра, игъо къэс-мэ, лорылотэ отделение къэ-зыуххэрэм шыкіэпшынэо лэзэ дэдэхэр къахэккынккыи мэхъу. Джащгъум лэужухэр зэпыу-цожыштых. Кыкі Аслъанбэч шы-кіэпшынэкъегъэлъуаккэ хабзэхэр къыздзыштагъэу, ащ ифэмэ-бжыккэ щыщ горэ къызыты-рихъагъэ къахэккэ, лъэпк культурэр ыпккэ лъагъэккыуатэ.

**УНЭРЭКЪО Рай.**

**Филологие шлэныгъэхэмккэ доктор.**



Псыхьо нэшхьо дахэу Псэкьупсэ иджабгъу  
нэпкъ зэпыщыгъэу кӀыхьэу тесыштыгъэ кӀуа-  
джэм, КъэзэныкӀоежьем, Краснодар псы-  
убытыплэр ашӀэ зэхьум агъэкощыгъэм ЩэшӀэ  
Казбек 1939-рэ илъэсым мэзает и 18-м кӀы-  
шыхьугъ.

**цыхъугъ.**  
Зы нэбгырэми икъуаджэ дахэкӕ игугъу ари-  
гъэшын, ыцӕ цыжъу ыгъӕлун ылъӕкӕшт. Ар  
Щӕшӕ Казбеки фӕгъӕхыгъӕу сӕмӕ, сыхӕмы-  
укъоу къысщӕху.

Казбек сэнэхватэу хихыгээ хэмклэ лофшлагэу илэхэм зэклэмэ уакытегушылэн хуумэ, тхыгэ клыхэ хушт. Ащ фэдэ пшээрлыны мы ситхыгэ зыщыфэзгэуцужьырэн, зыдэсшэжыны ар икёу кислотыкыинэу сиамал кызыримыхыштыр. Ыныбж илээс 75-рэ зэрэхуугэм илэгёоклоу литературэм изэхэфын, критикхэм, шлэныгэлэхэхэм ащышлэн тхыгэхэр гэзетхэм, журналхэм кыазэрэрагэхьаштым сицыхэ тельыш, сэ анахэу сыналэ зытезгэтыштыр, сикьоджэгъуш, щылэныгэ гьогоу кыкылугэм сыщыгёуазэш, ар кислотыкыныр ары.

Цэцлэ Казбеки сэри тыкызы-  
щыхуугэ кьуаджэр мээхэмклэ,  
псыхбохэмклэ кьэшыхуугэ кь-  
гукьос кьоджэ цыклогуь, пстэ-  
умкли унагоу дэсыгэр шэи  
кьущытыгэп. Гьогу тэрэзи  
екьуалэщытыгэп. Ау щытми,  
кьоджэ инхэм ябгэнэкьокьуми  
хьунэу цыф еджагэу, гьэса-  
гэу, зыцлэ чьжыгэу лугэу кьы-  
дэклыгээр маклэп. Ахэм зэу  
ащыц Казбеки. Ащ фэшл инэу  
сырэгушхо. Лъэганлэу зынэсы-  
гьэхэми клэклэу ягугуь кьэс-  
шыцт.

Ильяс шэкл нилэп Казбек ыныбжыыгээр 1969-рэ ильэсым филологии шлэныгэхэмклэ кан-дидат зэхьум. Ар кызыщидых-гээр хэзэгүшхоштыгэм дэгьюо кызылбашлэщтыгэ клэлэгэджэ институтэу Лениным ыцлэ зы-хыыщтыгэм иаспирантур ары. Урыс советскэ литературэу я 50 — 60-рэ ильэсхэм кыдэ-кыгэхэм афэгэхыыгэ дис-сертациеу ытхыгэм осэшхо кыфашыг. Ау ащ Казбек кы-щыуцугэп, доктор хуыным ищи-клэгэ диссертатор ытхи, Тби-лиси кыышигэшпыпкэжыыг.

Ац тегушылэнхэ зэххэм, Бэрэтэрэ Хьамиди, сэри Казбек тыздмшэгагь. Ац игугьу кызыкэсшыжыерэр ныбжьыкэ нэмэйу лытэныгэшхо кыфашлэу грузин шлэныгэлэжэ инхэр, гушылэм пае, Цицивили фэдэхэр, кыфэчэфхэу кызырэпэгьоклыгагэхэр, ац даклоу илофшлагэ осэхшо кызыэрэ-фашлыгагьэр клэгьэтхьымэ сшолгогьоу ары.

Ары, Шәшіл Казбек Темыр Кавказым иреспубликә пстәүмә, ахәм анахь чыжьэхәми дэгъоу ащызельашлэ, илофшлагэхәм оссэхо кьащыраты, нубджэгъоу ащырилэри маклэп. Художественнэ литературэм изэхэфынклэ, критикэм ыльэныкьоклэ анахь шэныгыэлэжэ инэу Темыр Кавказым исхәм ахалътэ. Ар кэззушыхьатырэ чысэу кьэлпхын плъэклыштыр маклэп. Художественнэ тхыгьэхэм язэхэфын, ахәм уасэ афэшлыгьэным яхьыллэгъэ тхыгьэхэр зыдэт тхылъэу кьыдыгьэклыгьэр маклэп.

статьяхуу гээтэхэм, журнал-  
хэм кьариггэхьягээр, Москва  
кыышдэк1хэрэм анэсыжьюу,  
бэдэд. Етлани ахэр адыгэ шьо-  
льырым шыпсэурэ тхаклохэм  
язакьоп зыфэгыхьыгээр, Те-  
мыр Кавказыми, ащ нахь чы-  
жьюу шыпсэухэрэми анэсы. Ащ  
фэдэ тхыгэхэм хэшшыл икью  
афызилэ шлэныгэлэжьхэм осэ  
ини кыфашэлэ кытегушылэхэу  
зэхэпхышт.

Ыпкэкэ кыызэрэсуагуэу, Щэ-  
шэ Казбек илофшлагэхэр кы-  
зэхэсфыхэу куоу сакыте-  
гушылэным силоф тетэп, ау  
итхылхэу кыйдэкхэрэм, итхы-  
гэхэу гызэтхэм, журналхэм  
кыаригахьэхэрэм сямьджэу зы  
блэггэкхырэпыш, зы тхыгэ  
игугу кыэсшышт. Ар 2013-рэ  
ильэсым кылэм журналэу «Ли-  
тературная Адыгея» зыфиорэм  
ияпллэнэрэ кыдыдкыгбо кы-  
ригэхьэггэ статьяу «Художе-  
ственный конфликт как жан-  
ровый компонент литературно-  
го произведения» зыцлэр ары.  
Ащ сызеджэм, Казбек сехьос-  
саг, ыцлэ льягэу зэралэтыгэр  
кыгьгэшпыпкьэжэу художест-  
веннэ тхыгэхэм куоу члэабэ-  
зэ уасэ афишын зэрпылэхэ-  
рэм пае. Ащ даклоу сикьод-  
жэгъути, сырыгшхуаг.

А тхыгээр адыгэ тхаклөхэу  
Клэрэцэ Тембот, Еутых Ас-  
кэр, Мэцбэшлэ Исхьяк, Те-  
мыр Кавказым шыэльашлэрэ  
тхаклөхэу А. Гоцэкюм, А. Шэр-  
таным афэдэхэм ятхылъ-  
хэм язакъоп зыфэгэхыгыгэр,  
урис тхэклюшохэу Л. Толстоим,  
Ф. Достоевскэм, М. Шолохо-  
вым ятхыгэхэмэ кыащымыу-  
цоу, ахэм аных чыжэу Из-  
багъэ, дунаим шыэльашлэрэ  
тхэклю цырылөхэу О. Бальзак,  
Г. Флобер, Г. Мопассан, нэ-  
мыклэхэми анэсыгъ.

Клзгэътхъу ащ игугъу кыз-  
клэсшырэр Щэшлэ Казбек фэдэ  
литературэм изэхэфын, кри-  
тикэу чыжьуэ зыцлэ лугъэм а-  
зыцлэ кьеслогъэ тхалохэм ятых-  
гъэхэм зерафэнэлусэр згъэ-  
шлагъоклэ арэп, ау ащ фэди-  
зым аукъодыеу уаджэн закъор  
арымырэу, еж логфыгъоу кыз-  
тегушылэрэмклэ куоу үчлэлэбзэ  
уасэ афэпшыжьыгъу фаеба!

Сэрклэ икыгъ Щэшлэ Каз-  
бек игъэхьагъэхэм, лъэганлэу  
зынэсыгъэхэм афэгъэхьыгъэу  
кьэстхыгъэр. Джы шылэныгъэ  
гъогуу кыкылугъэм сыккытегу-  
шылэшт.

Къэзэныкъуае фэдэ къогъу-  
къос къоджэ цыкълум укышы-  
хуыгъу ар зытылэсыгъэ лъага-  
плэхэр къыбдэхуыгъу лэшлэхэп.  
Лъэхъэнэ кыныгъэ Казбек ицы-  
кълугъу, иныбжыкълэгъу зыте-  
фагъэр.

Нэмыц фашистхэм тыхэгъэгу  
заоу кырашыллагъм кыны-  
гъоу кыздыхыгъэхэр цыфхэм  
бжыы хыльгъэу апшъэ зыщыдэлъ



нау зилэхэм, ху-  
льфыгээ зышхья-  
рымытжыхэм  
ар кызшыклэ мы-  
хуцтыгагээр сомэ  
мин, нахь амал  
зилэу альытэхэ-  
рэмклэ — минырэ  
шйтфырэм, ми-  
нитлүм нэсыцгыт.  
Ау үклэгэнагээу  
колхозым лоф шыо-  
шэклэ ахьцэ кы-  
уимытырэмэ, сомэ  
миныр тыдэ кип-  
хыныш яптышта?  
Ар ялофыгээп зай-  
мэм иугюин фэ-  
гээзагэхэм, «тыдэ  
кыхх фаеми кызт»  
алоныр ары ашлэ-  
штыгээр.

Унагъом исхэм  
аригъэшхыщтымклэ  
Дахэ хэклыплэ  
шъхьалэу илагъэр  
хатэм лэжыгызу

рым уагъаклоштыгъэп, «зэкӀэ бӀдзэрым шъуекӀужмэ, хэтӀа колхоз губгъом Ӏоф шызы-шӀӀштыр» алоштыгъ. «УимыкӀ, уимыс, уисӀу сыкъимыгъэ-хъажӀ» зэрӀуагъэм фӀдагъ, кӀэлӀ бӀдзӀрым укӀо хъуштӀӀ, колхозми ахъӀӀ кӀуытыштӀӀ, тӀдӀ кӀых фаеми, займӀр ят.

Дахэ ипшэзшэ анахыжьжэ,  
Мерэм, зыккызелэтым, лэпылэ-  
гъушлэ илэ зэхумгушлэагэ.  
Колхоз губгъм лэфышлэ дэ-  
клыми, кэлэ бэдзэрэм клөми,  
уагъм кынэхэрэм ары ыналэ  
атезыгэтыштыгээр.

Казбек унагъоу кызызыр-хухуагъэм ащ фэдэ щылакӀэ зэрлэм изакъол иеджэн къэзгъэныныщтыгъэр. Къэзэныкыуае уолӀлӀэ еджал нылӀп дэтэуымэ. ЯплӀэнэрэ классыр кызуухымэ, уиеджэн лыбгъэкӀуатэ пшлоигъомэ, Едэпсыкыуае укӀон фэягӀэ. Ар километрилп фэдиизэ. Къэзэныкыуае пэчыдыгъ. О пшъхьэкӀэ ащ уримыхы-

# Сикъоджэгъу сырэгүшхо

лѣхъханыгъ. А лѣхъханымъ бай, шылѣклѣ дэгъу ил плонышь уехъопсэнэу Къээзныкыуае унагъо дэсыгъеп плѣми хъушт, ау зэкѣри зэфѣдагъеп. Казбекъ кызырхыуухъэгъе унагъом шылѣклѣ дэгъу илагъеп. Ятэу Хысэ пасэу дунаим ехыжыи, янэу Дахэ зишуагъэ кыюкыин ахэмйтэу лыфыгъи — шъэуипллырѣ пшьэ-шылтлурѣ кыльлѣхэнэгъагъ. Кѣ-гъэнэгъэу колхозым лоф шышлѣ-штыгъ, ау трудодень бэу зэрѣфатхырѣм нэмыкыклѣ, а кыыкылакоу кыылулѣжыырѣ мѣ-клагъэ. Бжыхъэм лэжыгъэ тлѣ-

кыдыхырэмрэ шагум былымэу,  
шагубзыоу дэтхэмрэ. Ахэмкi  
узыфаем фэдиз уиэн уфиты-  
гээп, анахэ унэгъошхоми зы  
чэмы, мэллпшl, бжъэмэтипшl.  
Klo, дэгъугъэр шагубзыухэмклэ  
шэпхъэ гъэнэфагъэ зэрэщымы-  
лэщтыгъэр ары. Дахэ чэтхэр,  
тхъачэтхэр бэу ыхъуштыгъэх.  
Нахэ кын кышыыхъуштыгъэр  
кIалэхэм ащилэшт шыгыныр  
зерищэфышт, займэу зыкIагъэ-  
тхагъэм пэлуигъэхъашт ахъшэм  
икъэгъотын арыгъэ. Нэмык! хъа-  
кълэхэхэри ытынхэ фъагъэ.  
Klалэхэм аныбэ кыыцигбаклэзэ.

лагъэми, къызшобгъэшымэ  
 икъушт илъэс пшыкгуз нахь  
 умыныбжъуэ пчэдыжъ къэс  
 жъуэ укъэтэджызы, шыгынклэ  
 утемыгъэспсыхагъуэ уае, псын-  
 жы, осы, чъылэ уимылэу, уны-  
 бэ къыклиубытэнэу фашлэ зилэ  
 шыни умышхыгъуэ километ-  
 рипплэ лъэсэу укложэ уеджэ-  
 нур зэрэмылэшэхыр. Ау алоба  
 цу хууштыр шклэзэ къашлэу.

Еджэныр пытэу ыгу риубы-  
тагыэти, нэужым кыныгыоу зэ-  
рихыылагыэхэми Казбек кыа-  
гыэстагыэн. Гурыт еджаплэр  
кызуеухым зыдиггээзэчым бэ-  
рэ егупшысэжыгыэн, дэгуу дэ-  
дэу еджэхэрэм ашыщэу гурыт  
еджаплэр кыуухыгыэми, чыжэу  
lykymэ lэпылэгэу кыфэхэун  
зэрэчымылэм кызытыриляжаг,  
Мыекыуапэ зыггэзаг, Адыгэ  
кээралыгыо клэлэггэджэ инсти-  
тутым члэхыаг. Ащ шеджэныри  
Казбекклэ лэшлэхыгыэн. Стипен-  
диеу кыратырымклэ кыалэн  
дэсыгыошлугээн. Кынэу ыльэ-  
гыугэр ежэ Казбек кылотэжы  
зыхыуклэ шыхацышор кыегэ-  
тэджы. Ыныбэ цызэу мышхэу  
мэфэ пчыагэ кыклуштыг. Хэ-  
кыплэ закыо илагэр шэмбэ-  
тым, еджэгэу ужым ядэжэ кэ-  
кложымэ, янэ фызылуиггэклэ-  
гыэ гыомылапхэхэу клэнклэ,  
кыуае, картоф зыфэнлошт-  
хэм афэдэхэр зэрэзыдыргыг-  
хыхэрэр ары. Ау километри  
160-рэ фэдыкклэ Мыекыуапэ пэ-  
чыжэ икыуаджэ шэмбэт пэлчэ  
укгэкложыныри кызырыкыла-  
гыэн.

Сыд икыныгыэми, 1964-рэ илээсым Казбек Адыгэ кээралыгэ кэлээгэджэ институтым филологиемкэ ифакультет кыуухыг. Икыуаджэ кыгыгээзэжи, ац дэт еджаплэм завучу тэ-күрэ лоф шишлаг, ау ишлэныгэ хигэхэон зэрэфаер зы мафи

Казбек естественнэ шлэныгэхэмклэ Урысыем  
иакадемие, Адыгэ (Черкес) Дунэе академием  
яакадемик, Урысыем иакадемиеу Менделеевым  
ыцлэклэ шытым имедаль кыратыгъ, Урысые Фе-  
дерацием, Адыгэ Республикэм шлэныгэхэмклэ  
ялофышлэшху, тиреспубликэ анахъ шагьэлэплэрэ  
медалэу «Адыгеим и Щытхъузехъ» зыфилорэр кы-  
фагъэшшошагъ, Адыгэ Республикэм шлэныгэхэм-  
клэ икыэралыгъо шлухъафтын илауреат.

кӀу кыратыштыгъ, ау ахъшэр  
мэкӀэ дэдагъ, кырамытыхэу  
ильэсхэр кыыхэкӀыштыгъэх.

Ары шъхъаеи, кӀэлэбыныр  
бгъэшхэн, пфэпэн фаеба! Еж  
ныри джыри жъэп, бзылфыгъ,  
цыфмэ ахъхан хъумэ, зыщи-  
лээн шыгъыни илэ шойгошт.  
Ар имыкыоу, заом зэцигъэкъо-  
гъэ народнэ хъызмэтыр зыпкы  
игъэуцожыгъэным пэлуагъэ-  
хъанэу алуи къэралыгъо чыфэ  
тыгъэн фаеу сомэ минэу зы-  
клагъэтхагъэр кыхъэхъожыгъэ.  
Ащ егъэзыгъэ лоф хэмылэу,  
хэти еж иамал кыхъышттым  
фэдиэ займэ кӀэтхэнэу ало-  
штыгъэми, кыкӀырэ шылагъэл,  
унагъо пэпчэ зыкӀэтхэн фаер  
ыпшэкӀэ шырахъухэгъагъэ.  
Дахэ фэдэу кӀэлэбын ыгы-

клэнклэ, кьуае, тху зыфэплошт  
гьомылапхьэхэр зэлуыгаклэхэти,  
лэсэу кьэлэ бэдзэрым ыхы-  
щтыгэх, чэт-тхачэтхэр ыхы-  
хэу кыхэхкыштыгь. Зыдакло-  
щтыгьэ Краснодар кьэлэ бэ-  
дзэры блэгьагэлп, километрэ  
25-рэ фэдизклэ кьуаджэм пэ-  
чыжьагь. Трамваир клоу уте-  
фэмэ а гьогур километри-  
пшыклэ кьыгьэклэкыштыгь, ау  
зэоуж илэсхэм «ток щы-  
лэп» алоз, мьклоу кыхэхкы-  
штыгь. Ащ фэшл бэдзэр зэхэ-  
хьэгьум тефэу унэсыным пае  
нэфшьагьом, хьау, нэфшьагьо  
мышьузэ, сыхьатыр плым нахь  
умыгужьоу а гьогум утэхьан  
фэагьэ.

Ары шъхъаем, пхын уилэ  
шъыпкъэкӀи мафэ къэс бэдзэ-



## ИЛЪЭС 75-рэ ХЪУГЪЭ

шыгъупшэщтыгъэп. Лъэагнлэу зынэсыгъэхэм ыпэклэ ягугъу къэсшыгъэхэщ, ахэр кыкълэс-лотыкълэжыщтхэп, кыхэзгъэ-хъожыщтыр щытхуцлэу кы-фагъэшъошагъэр зэрэбэр ары.

Казбек естественнэ шлэны-гъэхэмклэ Урысыем иакаде-мие, Адыгэ (Черкес) Дунэе академием яакадемик, Уры-сыем иакадемиеу Менделее-вым ыцлэклэ щытым имедаль кыратыгъ, Урысые Федераци-ем, Адыгэ Республикэм шлэ-ныгъэхэмклэ ялофышлэшху, ти-республикэ анахь шагъэлэплэ-рэ медаль «Адыгеим и Шыт-хъузахъ» зыфилорэр кыфагъэ-шъошагъ, Адыгэ Республикэм шлэныгъэхэмклэ икъэралыгъо шлухъафтын илауреат. Ахэм къаклэлъыкълэу джыри къэплон плъэкълэщтыр бэ.

Ильэсыбэрэ Адыгэ къэралы-гъо клэлэегъэджэ институтым, джы университет хъужыгъэм, Мыекълэп технологическэ уни-верситетым кафедрэм япашэу, доцентэу, етланэ профессорэу Щэшлэ Казбек лэф ащишлагъ, джы кызынэсыгъэм илофшлэн ээпигъэурэп. Адыгэ Республи-кэм и Лышхъэ шлэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэклэ иупчлэжыгъу.

Щэшлэ Казбек зэрэшлэны-гъэлэж цлэрылом даклоу худо-жественнэ тхыгъэхэмклэ лэф-шлагъэу илэр маклэп. «**Ос фаб**» ылоу повесть кыдыгъэкълэ. Прозэклэ ыкълэ усэклэ тхыгъэхэр зэхэуагъэу зыдэт тхылъэу «**Бжыхъэ чэщ гүмэкълэ-гъохэр**» зыфилорэр, нэмыкълэхэри ащ кыкълэлъыкълэуагъэх. Итхы-гъэхэу журналхэм, гъэзетхэм кыыхаутыгъэр бэ. Пьесэу «**Шъозбэн**» шхъэу зыфишлы-гъэр титеатрэ ыгъэуцугъ. Дра-матург цлэрылоу Шекспир идра-мэхэу «**Отелло**», «**Король Лир**» зыфилохэрэри адыгабзэ-клэ зэридзэкълэгъэх.

Щэшлэ Казбек сэщ нахь илъэсипшылкэ нахьыкълэ. Ащ да-клоу, зы хъаблэ тыхъыгъэл, сэ — къоджаклэм, ежъ къоджэ-гум шылагъ. Тикъуаджэ кълыхъэу Псэкълэпсэ нэпкъ кълэрысыгъэти, тыкълэзыщыхъуагъэу унагъохэр зэ-пэчыжъагъэх. Ащ фэшл тызэ-луклэу щытыгъэп. Зыслъэгъу-щтыгъэр къоджэгуи ит улблэлэ еджаклэм сыкълэ зыхъуклэ, шхъацыфы цыкълэу Псэкълэпсэ нэпкъ тет тенэчышхъэ унэм ишагу кыщичыхъэу дэт зы-хъуклэ ары. Зы къуаджэ тызэ-рэщыщым нахъэу, Едэпсыкъое гурыт еджаклэм зы класс ты-зэдисэу тыщеджэ зэхъум ныб-джэгъу зэфэхъугъэ клэлэ за-улэу тызэхэтым — Бэрэтэрэ Хьамид, Бэрэтэрэ Батырбий, Пэнэшъу Хьамзэт, Хьокло Ас-лъанчэрий, Мамый Казбек — Щэшлэ Казбек бэкклэ тэщ на-хьыкълэти, гъусэгъу кытфэхъу-ным имызакъоу, нэужым ныб-джэгъу кытфэхъуныр зыкълэ сшъхъэ кыхъэщтыгъэп. Ар зыпкъ кыкълэгъэр Бэрэтэрэ Хьамид.

Казбек литературэр шлу ыльэгъоу, тхылъыбэм яджэу щытыгъ. Бэрэтэрэ Хьамидэ иусэхэр лъэшэу ыгу рыхъыщты-гъэх. Ащ фэшл зыкълэуиуагъа-клэмэ, гуцылэгъу зэфэхъухэу, тхаклохэм, усаклохэм атегу-щылэхэу хъуштыгъ. Хьамидэ дэжъ тыкълэуагъэу тызщызэхэ-сым кытитхыплэуи кыхэкълэ-щтыгъ. Аузэ кытпышлагъэ хъу-

гъэ. Нэужым ныбджэгъу кыт-фэхъугъ. Еджэлэшхохэр кы-зытэхуи нэуж зы къалэ, Мые-къуапэ, тызэдыдэсын фаеу хъу-гъэ Бэрэтэрэ Хьамидэ, Ма-мый Казбек, Пэнэшъу Хьам-зэт, сэри, Щэшлэ Казбек. Псэо-гъухэр тилэ хъугъэхэти, уна-гъохэмклэ тызэхэхэщтыгъ. Мэ-фэкл мафэхэр хэгъэкли, гъэ-псэфыгъо мафэхэми сыд ти-ушхъагъуми рестораным ты-члахъэу е зэныбджэгъухэм ащыщ иунэ тыщызэрэгъуоймэ, тызэрэгъэчэфэу тызэхэсэу бэ-рэ кыхэкълэщтыгъ. Ары пэпчъ нахьыбэрэмклэ Щэшлэ Казбе-ки кытхуафэщтыгъ, ыдэжъ ты-клоуи хъуштыгъ.

Зэкълэми нафэ кытфэхъугъэр Казбек зыпшъэ уклон умылэ-кълэщт шъыпкъагъэ зыхэлъ, къэ-рар зилэ цыфышлоу, ныбджэ-гъушлоу зэрэщытыр ары. Кы-ныгъо горэ кыпфыкъокълэгъэ-мэ, ежъ ышхъэкклэ къехула-гъэми ащ нахъ лъэшэу ыгу хэмыкълэщтыгъэу кыпшыгъэхэу кыбдигоштыгъ, Хъяр уилэ-ми, гушлуагъо горэ кыохъу-лагъэми лъэш дэдэу зэрэгъ-шорэр кыхэщыщтыгъ. Кып-фишлэщтымклэ къогъанэ илагъэп, иджыбэ илэбэжыным тещыны-хъэхэрэм ащыщыгъэп, игуныкълэ иныгъэ. Ар зыщысыушэтын чы-плэхэм мызэу, мытлоу сари-хьылагъ.

Блэкълэгъэ зэманым итэу Казбек сыкъызыкълэтегушылэрэр а шэнхэр джы хинагъэхэкклэ арэп. Зэныбджэгъуштыгъэхэм ащыщхэр дунаим зехыжхэм, къэнагъэхэмклэ жъы тыхъугъэ-ти, тизэхэхъэ бэкклэ нахъ маклэ хъугъэ.

Сэ сшъхъэ фэгъэхьыгъэмэ, Казбек инэу сыфэраз, кызэ-рэсфыщытыгъэм зыгорэ ело-лэгъоягъ, кысфышлагъэри ма-клэп. А пстэумэ кълыхъэ зез-гъэшлэу сакъытегушылэщтэп, сызллылэсын фаер бэ. Ау тхэ-нымклэ зыгорэ кыздэхъу, сцлэ лъагъэу ылэты зэрэшлоигъуа-гъэм игугъу къэсымышлын сплэ-кълэщтэп. Сыналэ зытезгъэтын фаехэр кызырэсилохэрэм да-клоу, ситворчествэ фэгъэхьы-гъэу, сюбилейхэм яхъулэу кыдэкълэри тхылъхэм тхыгъэ инхэр къадыгъэхъагъэх, ситхы-гъэхэм уасэ къафишлэу гъэ-зетхэм рецензиэхэр къаригъэ-хъагъ.

Сэ сизакълэп Щэшлэ Казбек ащ фэдэу ыгуклэ афэхъалэ-лэу ныбджэгъоу илэр. Зэкълэмэ ацлэ къэплон хъумэ, спискэ кълыхъэ хъуштыгъ. Ахэм ащыщхэр Казбек игъэхъагъэхэм, ыцлэ лъагъэу зэралэтыгъэм рыгушхо-хэу (джы псаоу щылэхэми, ду-наим ехыжыгъэхэми) къалоу зэхэпхыщтыгъ, джыри зэхэ-хы. Сэри, ыпэкклэ кызырэслюа-гъэу, Щэшлэ Казбек зэрэси-къоджэгъум даклоу ныбджэ-гъушлоу зэрэсилэм инэу сырэ-гушхо.

Цыфэу угуклэ узпэблагъэм, ыгуклэ кыпфэшлэу шлоу щылэр зэкклэ кыдэхъумэ пшлоигъоштыгъ. Арышъ, сэ Тхъэм сызфелъ-лурэр цыфымклэ ащ нахъ лъа-плэ щылэпышъ, псауныгъэ пытэ илэнэу, нэшхъэигъэр имаклэу, гушлуагъор къебэкклэу, щытхъоу фалорэм джыри хахъозэ, бэрэ, бэрэ щылэнэу ары.

**ПЭНЭШЪУ Сэфэр.  
Тхакло.**

### АДЫГЭ ШЭН-ХАБЗЭХЭР

## Пщэрыхъэкълэ лэз

*Шхын зэфэшхъафхэм  
яшылкълэ адыгэ бзыль-  
фыгъэхэм лэпэлэсэны-  
гъэшхо ахэлъ. Тихэ-  
гъэгъу имызакъоу, ти-  
бзыльфыгъэхэм агъэ-  
хъазырыгъэ чэтщы-  
псым, къуаеи, пла-  
стэм, мэлэп гъэжъа-  
гъэм ыкълэ нэмыкълэ  
адыгэ шхынхэм ялэ-  
шлугъэ зыфэдэр дуна-  
им тет хэгъэгубэхэм  
ащызэлъашлэ.*



«Къабзэу, гум ыштэу, «жэм дэткълэхъу» мэлпщэрыхъэх адыгэ бзыльфыгъэхэр», — бэмэ алоу зэхэпхыщт. «Фэкълэуахъу ыкълэ псынклэу ахэм ашылгъэ шхынхэм зарыбгъэшхэкълэ плъэкълэрип», — зылорэ тимыльэпкъэгъубэ-хэми уарихьыллэщт.

Къуаджэхэм дэгъоу пщэры-хъэхэу, лъытэныгъэшхо афашлэу бзыльфыгъэ шхынышлэ лэзэхэр адэсых. Ахэм лэфшлэнышхо агъэцаклэ, гушлуагъо зилэ е тхъа-мыкълэу кызыфэклогъэ унагъо-хэм ялофхэр зэшлуахы, цыф-хэр агъэразэх.

Шъэуапцлэкълэм яунэ цыф кълэуагъу щыт, лъэгъун зэфэ-шхъафхэр ялэу Марзыет дэжъ ахэр къеуалэх — дэгъоу, псын-клэу, лэшлоу шхынхэр зышлырэр бэмэ ящыкълэ. Зэрэфэлъэкклэу, амал зэрилэкклэ Марзыет цыф-хэр егъэразэх. Яунэ сыдымклэ лэрыфэгъу, къоджэшхом ипчэгъу ит. Марзыет — бзыльфыгъэ нэшх-гушх, хьакклэм шхъэклафэ фишлэу, игуапэу регъэблагъэ. Адыгэ шэн-зеклогклэ-шылкэ да-хэхэр елэжыых. Имыхъамелэ ухымыгъалэу кыпшлэуахыщтэп.

Гъэрэклэ бжыхъэ кыщегъэ-жъагъэу къалэу Краснодар лъэпкъ шхынхэм ягъэхъазыры-клэ фестиваль шылагъ. Ар лоны-гъом и 30-м кышчыуагъэу мы ильэсым имэзае нэс кълэу

гъэ. Къалэм дэт ресторанхэм лъэпкъ шхынхэу агъэхъазыры-гъэхэр къащагъэлъэгъуагъэх. Пшызэ шъолырккэ апэрэу адыгэ шхынэу щылэхэр кызыщеклогкы-гъэхэ фестивалэу ар щытыгъ. Сатыушыллэ зэхэтэу «Сити-Центр» зыфилорэм епхыгъэ рес-торанэу «Мерси Баку» тэ ти-шхынхэм шахэлэнхэу, язытет-хэм зафагъэнэлосэнэу цыфхэр кырагъэблэгъагъэх.

Бэшлагъэу адыгэхэм ащыгъу-пшэжыгъэхэу амыгъэхъазыры-жъырэ шхын лэшлэхэми, тилъэпкъ зэрыгушхорэ шхын зэфэшхъаф-хэу хэгъэгубэхэм ащашлэхэрэми кызылэуагъэхэр ахагъэлагъэх. Фестивалыр мэфэклэ шъып-къэм фэдагъ, адыгэ шхынхэу алъэгъугъэхэр, зыхэлэгъэхэм ялэшлугъэ, ахэр зэрагъэхъазыры-гъэ шылкэхэр, зэрэзэгъафэгъ-хэр пстэуми агу рыхыгъэх.

Тхъамэфитло зэкълэуахыкълэу кълэуагъэ фестивалэу адыгэ шхынхэр зышагъэхъазырыгъэхэм зэкълэмэ анахьыбэ къеклогклэуагъ. Шхын-хэр Тэхъутэмыкълэуаерэ Улапэрэ ащыщхэу Шъэуапцлэкълэу Мар-зыетрэ Нэтлэо Сарэрэ ашылгъэх.

— Адыгэ шхынхэм ягъэхъа-зырын лэф кызырэкълэу щытэп, — ело Марзыет. — Лэпэлэсэ-ныгъи, къулайныгъи, лэфзехэкклэ-шылкэхэри ищыкълэуагъэх. Тэ дгъэ-хъазырыгъэ шхынхэм гъэлъэ-

гъопхъэ шысабэхэмклэ уасэ къа-ратыгъ: шхыныгъохэр зэрэгъэ-клэрэклагъэхэр, ялэшлугъ, гъэхъа-зырынхэм уахътэу атеклогда-гъэр.

Фестивалым ихэбзэ гъэуцу-гъэхэм атэтэу тхъамэфитлум кыклогклэ Марзыетрэ Сарэрэ лэф ашлагъ. Мафэ къэс шхынхэу агъэхъазырыщтыр зыфэдэхэр ежъ Марзыет зэхигъэуцошты-гъэх, къеклогклэщтхэм алъыгъэлэ-сыщтыгъ ахэр зыдэт тхылъхэр. Гуцылэм пае, бпылэм хьакклэхэр хэлэнхэ алъэкълэщтыгъэ лылэ-псым, гүлэ-шлугъ зэхэгъэжъагъэм, ныбэлэбжъэм, мэтэзэм.

Гъуджым мыщ фэдэ шхынхэр агъэхъазырыщтыгъ: щэ зыкклэт натрыф ыкълэ джэнч лэпс (аш-рай), къояжъ, чэтлыбжъ, нэ-мыкълэхэр.

Джащ фэдагъэх кыкълэуахы-клорэ мафэхэри. Хьакклэхэм лъэ-шэу агу рыхыгъэх джэнч щы-псыр, клэнклэщылыбырыр, пла-стэр, нэкулъ фабэр, мэлэп гъэжъагъэр, гуубатэр...

А шхын лэшлэхэм аклыгъухэу къалмыкълэуахэр, къуае зыдэлъ хьалыжъохэр, хьалыгъу шъэбэ хъураехэр, хьарыплэхэр, мэлэшлугъ хохьыр кызыыхырэ къэкълэри уц шхъуантлэхэу шхынхэм аха-лхъэхэрэр, хэтэрыкълэхэр.

Фестивалым хэлэжъагъэхэр пщэрыхъэкклэу кызырэклогх, ащ фэдэу ацлэхэр чыжъэу лугъэхэп, агу къабзэу, агу къаделэу пщэры-хъагъэх. Фестивалым изэхэща-клогхэм теклоньгъэр кыдэзы-хыгъэр кыыхагъэщыгъ. Зэкълэми зэдашти, Шъэуапцлэкълэу Марзыет ыцлэ кыралыагъ. Гуцылэ дэхабэ фалыагъ, рэзэныгъэ тхылърэ ахьщэ шлухъафтынрэ ратыгъэх. Шхын лэшлэхэр зэришыхэрэр, ахэр нэмыкълэу цыф лъэпкъхэм зэраригъашлэхэрэр, тилъэпкъ ищытхэу лъэшэу зэрилэтырэр ыкълэ адыгэ шхын шлагъохэу ти-жъыхэм ашылщтыгъэхэр тиухъ-тэ кызырэщылэтыжъэхэрэр лъэ-шэу тигуапэ.

**ХЪУШТ Цэбан.**

Сурэтым итыр: **Шъэуапцлэ-кълэу Марзыет.**

### АКЦИЕР МАКИО

## Кавказым иапэрэ къэгъагъэхэр

Адыгеим икълэушхъэхэр зэрэ-дахэхэм нэмыкълэу, псэушхъэхэу ахэхэмклэ, кышчыкълэхэрэмклэ гъэшлэгъоных. Ахэм ащыщ къэ-гъагъэхэри. А пстэури кызэ-тегъэнэгъэным фэшл ильэс къэс Адыгэ Республикэм акциеу «Кавказым игъэтхэпэ уцхэр» зыфилорэр щырагъэклогкы. Ак-циер мэзаем и 10-м кышче-гъэжъагъэу жьоныгъуакклэм и 1-м нэс клэуагъ. Ащ кыклогклэ мээ хьызмэтхэм, бэдзэрхэм, къэгъэ-гъэ шаплэхэм уплъэкълэуахэр ащы-клогшты, гъэтхэпэ къэгъагъэхэр зыщэрэ цыфхэр кыыхагъэщы-щтых ыкълэ агъэпшынащтых.

Мы ильэсым апэрэ къэгъа-гъэхэм жъэу зыкызылэуахыныр



рагъэжъагъ. Кълэмафэр чылэу зэрэщытыгъэм емыллытыгъэу, мэзаем къэфэбагъ, гъэтхэпэ къэгъагъэхэри кызылэуахытэ-мыгъэх. Ахэм ащыщхэр чыплэ пстэуми къащыкълэхэрэп, Тхылъ плыжыым дэтхэгъэх, бэрэ уапэ къифэхэрэп. Кавказым кы-щыкълэхэрэ цикломеныр, зимо-викыр, альпийскэ подснежни-кыр, Вороновым иподснежник ахэм ащыщых. Гъэтхэпэ къэгъа-гъэхэм ядэхэгъэ пае къэзы-угъоихэу зыщэхэрэр щылэх. Ахэм къэгъагъэхэр иуупкълэхэмэ зэрэмыхъуштыр зымышлэхэрэри ахэтых. Арэуштыгъэ щытми, мэ-зым е къушхъэм зигугъу къэт-шылгъэ къэгъагъэхэр къащызы-

угъоихэрэм пшъэдэкълэжъ ара-гъэхьыщт. Тазырэу атыралхъа-щтыр сомэ миниш.

Акциер зэхэзышагъэхэм ащы-щых Кавказ биосфернэ запо-ведникыр, чылопс къэкълэуагъа-хэмклэ, тыкълэзыуцухъэрэ ду-наим икълэуахымынклэ ыкълэ ошлэ-дэмышлэ лэфхэмклэ Адыгеим и Гъэлорышлэплэ ыкълэ Адыгэ Республикэм зеклоньмклэ ыкълэ зыгъэлэсфылэхэмклэ и Ко-митет.

Тичылопс идэхэгъэ къэгъэгъу-нэгъэным фэшл уплъэкълэуахэм анэмыкълэу, клэлэеджаклогхэм яшлэныгъэхэми ахагъэхъошты, лекциехэм къафаджэщтых.

**(Тикорр.).**







# Упчлэхэм яджэуап хьазыр

*Кымэфэ Олимпиадэ джэгунхэу Шьачэ цыклохэрэм Адыгэ Республикэм культурэмкIэ илофышлэхэм лъэужышлэу кышцагъэнэшт. Тильэпкэ шэн-хабзэхэм якъэгъэлъэгъон, концертхэм язэхэщэн Урысыем ишъольырхэм щысэ афэхъух.*

Эстраднэ купэу «Ошъутенэм» иорэдылохэу Мамхыгъэ Маринэрэ Даутэ Сусанэрэ кызырэталауагъэу, концерт пэпчэ Адыгеим икомпо- зиторхэм аусыгъэхэр щэлух. «Оры мазэр», «Къэгъээжэ», «ДэхэцлыкIу», нэмыкI оредхэри

М. Мамхыгъэм кылауагъэх. «Джа- ры шлупъэгъур», «Джэгур», фэш- хьафхэри С. Даутэм иреперту- ар хэтых.

Дунаим щыцлэрыло ансамблэу «Налмэсым» иартист купрэ «Ошъутенэмрэ» зэгъусэхэу къа-



тыгъэ концертыр Къыблэ шъольы- рым культурэмкIэ илофышлэхэм къафызлэуахыгъэ къэгъэлъэгъуа- плэм шыкIуагъ. Адыгэ Респуб- ликэм культурэмкIэ и Министер- ствэ иотдел ипашэу Шэуджэн Бэлэ пчыхъээзэхэхэм шлогъэшлэ- гъонэу хильэгъуагъэр тимыльэп- къэгъу нэбгырабэ кызырэупчы- рэр, щысэ атырахы зэрашлоигъор ары.

Адыгэ Республикэм инаро- днэ артистэу Шагудж Батырай джэныкыо машлом клэпырысэу

шыкIэпщынэмкIэ лъэпкэ ореды- шохэр егъэжынчых. Ны-тыхэм ясабийхэр ямыдэлужьэу Б.Ша- гуджым къекIуаллэх, бзэпсхэм оредышъоу апылукIырым клэдэлух.

— Тикъашъохэр зезыгъашлэ зышлоигъор нэбгырэ пшы пчъагъ, — ело IофшланIэу «Нанэм» ипа- щэу Нэгъуцу Аслъан. Артист- хэу Бэгъ Алкъэс, Едыдж Гушъау, Псыблэнэ Мурат, нэмыкIхэм язэ- фэхьысыжхэр кыххэтыутыттых. Сурэтым итыр: **къэгъэлъэгъуаплэм зэлукIэгъур щэкIо.**



## ФУТБОЛ

### «Зэкъошныгъэм» хэкIыжыгъэхэр

*Урысыем футболымкIэ изэнэкъокъу хэлэжьэрэ коман- дэхэу ятIонэрэ купым хэтхэм 2013 — 2014-рэ илээс ешлэгъум икIлэх зэлукIэгъухэм зафагъэхъазыры. Мые- къопэ «Зэкъошныгъэм» зэхъокIыныгъэу фэхъугъэр макIлэ. Непэ ехъуллэу футболисти 8 хэкIыжыгъ.*

«Зэкъошныгъэм» идиректор шъхьалэу А. Натхъом кызырэт- тилауагъэу, клубыр къэзыбгына- гъэхэм нэмыкI командэхэм аще- шлэнхэу загъэхъазыры, къэлэп- чьэлутэу Целовальниковы, ешла- клохэу Крежанскэр, Ибрагимо- выр, Бацевыр, Ушаковыр, Ос- мановыр, Катоевыр, Цакуло- выр тикомандэ хэкIыжыгъэх.

Къэлэпчъэлут, чIыплэ зэфэш- хьафхэм ащешлэн зылъэкIышт футболхэр «Зэкъошныгъэм» аштэщтых, нахьыпэкIэ хэтыщты- гъэхэм ащыщхэр икIэрыкIлэу кы- рагъэблэгъэжых.

Мэлылфэгъу мазэм и 10-м илээс зэнэкъокъум паублэжышт.

«Зэкъошныгъэр» Таганрог щылу- клэшт чIыплэ командэу «Таган- рогым». МыекIуапэ стадион зэ- тегъэпсыхьагъэ шашыгъ. Ащ идэ- хагъэ диштэу «Зэкъошныгъэм» ешлэкIэ дэгъу кыгъэлъэгъонэу фэтэлэ. Спортыр зикIасэхэу фут- бол зэлукIэгъухэм яплыхэрэм яп- чьагъэ хэзыгъэхъоштыр «Зэкъош- ныгъэм» ешлэкIлэу кыгъэлъагъо- рэр ары. Ауж кынэрэ коман- дэмэ ахэкIыжыныу «Зэкъошны- гъэм» пшъэрыл зэрэфагъэуцугъэр кыдэтлэйтэзэ, клубым ипашэ- хэм, футболистхэм гушылэгъу та- фэхъун тимурад. «Зэкъошныгъэм» ныбджэгъу ешлэгъу непэ псэуплэу Тульскэм щырилэнэу щыт.

## ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

### ИлэнатIэ IукIыжыгъ

*Мыекъопэ гандбол бзылфыгъэ командэу «Адыифым» итренер шъхьалэу аужырэ илээсым Iоф зышлэгъэ Вла- димир Черкашиныр кыкIэлъэлэуи, илэнатIэ IукIыжыгъ.*

*Тренер шъхьалэм игуадзэу щытыгъэ Светлана Выдри- нар илэнатIэ зэрэIукIыжыгъэми тыщыгъуаз.*

Пэшлорыгъэш ешлэгъухэр «Адыифым» суперлигэм щухыгъэх. Илээс зэнэкъокъур клэухым фэкIо. Тикомандэ суперлигэм кы- хэнэшт, тренер шъхьалэу фашыщтыр мы мэфэ благъэхэм къэ- нэфэшт. «Адыифым» хэт пашэ фэхъуштыр, зыкIэлэтыжыным игогу зэрэтэхъащт шыкIэр ары тызэгупшысэрэр. Илээс къэс тренер шъхьалэхэр ялэнатIэ IукIыжыгъэх зыхъукIэ, «Адыифыр» дэгъоу ешлэн, бэрэ тигъэгъушлон ылъэкIыштэу тлэйтэрэп.

## БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

### Зэрэрагъэжыагъэм фэдэу аухыгъэп

*«Динамо-МГТУ» МыекIуапэ — «Динамо» Ставрополь — 78:64 (25:13, 21:9, 19:22, 13:20).*

*Мэзаем и 18-м МыекIуапэ щызэдешлагъэх.*

*Зезыцагъэхэр: А. Курносов — Калуга, В. Жак — Рос- тов-на-Дону, Д. Северюхин — Курск.*

*«Динамо-МГТУ»: Гапошин-14, Хмара, Милютин-9, Широков-15, Болотских-14, Лундако-6, Севостья- нов-2, Фещенко-9, Дудко-9.*

Апэрэ такык 20-м «Динамо-МГТУ»-р дэгъоу ешлагъ, 46:22-у кыхыгъ. КъыкIэлэыкIогъэ такык 20-м хьакIэхэм уащытхъу- нэу зыкыагъэлъэгъуагъ. А. Широковыр, С. Болотских, А. Гапо- шиныр, В. Дудкор, И. Фещенкэр бэкIэ тызыгъэгъгъэхэрэм ащыщых. Хьагъэм Iэгуаор идзэгъэнымкIэ щысэшлэу къагъэлъагъо. И. Хмарэ, А. Милютиныр, нэмыкIхэри теклоныгъэм фэбэнагъэх.

Ставрополь икомандэ «кыызбгырыун» ылъэкIышт. А. Остро- вскэр, А. Вагнер, Д. Парфеновыр хьагъэм Iэгуаор бэрэ радзэным фэгъэсагъэх. Командэхэр тыгъуасэ ятIонэрэу МыекIуапэ щы- зэдешлагъэх.

Сурэтыр МыекIуапэрэ Ставропольрэ якомандэхэм язэдешлэгъу кышчытырахыгъ.



*Нэклубгор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбий.*

**Зэхэзыщагъэр ыкIи кыдэзы- гъэкIырэр:**

Адыгэ Республи- кэм лъэпкэ IофхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащы- псэурэ тилъэп- кьэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жъугъэм иамал- хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре- стьянскэр, 236

**Редакциер зыдэщыIэр:**  
385000,

къ. МыекIуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

**Телефонхэр:**  
приемнэр: 52-16-79,

редактор шъхьалэм иапэрэ

гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр- пшъэдэкIыж зы- хьырэ секретарыр: 52-16-77.

**E-mail:**

adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты- гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтын- хэмкIэ ыкIи зэлъы- IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIоры- шланI, зэраушыхъа- тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

**Зыщыхаутырэр**

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. МыекIуапэ, ур. Пионерскэр, 268

**Пчъагъэр 4000**

**Индексхэр 52161 52162**

**Зак. 471**

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхьалэр

**Дэрбэ Тимур**

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр

**МэшлIэкъо Саид**

ПшъэдэкIыж зыхьырэ секретарыр

**НэпшIэкъуй Заур**